

קרבת העצים

שיטות רבי ורבנן

אין מביאין לא יין ולא לכונה ולא עצים".
 ב. ולכאן' הי' אפשר לתרץ בפשטות ששני סוגים הם בקרבן העצים, ולא חרי קרבן העצים דמיירי בי' בתו"כ בקרבן העצים דזמן עצי הכהנים והעם:
 בתו"כ מיירי אודות עצים (של יחיד, כלשון התו"כ: היחיד מתנדב כו') שמקריבים בקרבן ע"ג המזבח — וזה אינו בא בשותפות; אבל בזמן עצי הכהנים והעם (לא מיירי בעצים שהביאו בקרבן, אלא) מיירי בעצים למערכה, כמ"ש בברייתא הנ"ל: כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה כו' ככתוב בתורה, שמוזה מוכן דמיירי בעצים למערכה ואש לצורך הקרבת הקרבנות — ועצים אלו באים בשותפות. (ובפרט שבלאו הכי היו צריכים למוסרם לציבור לפני הקרבת קרבנות ציבור, כדאיתא בתוספתא⁸).
 אבל עדיין אי"ז מבואר. דהנה יש מחלוקת בגמרא⁹ (בנוגע להילפותא דמתנדבין עצים): קרבן¹⁰, מלמד שמתנדבין עצים. . . וכן הוא אומר והגורלות הפלנו על

א. במשנה תענית כו, א: זמן עצי הכהנים והעם תשעה כו'. ובגמרא¹: כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה ועמדו אלו והתנדבו משלהם וכך התנו נביאים שביניהן שאפילו לשכה מלאה עצים יהיו אלו מתנדבין משלהן שנאמר² והגורלות הפלנו על קרבן העצים הכהנים והלויים והעם להביא לבית אלקינו לבית אבותינו לעתים מזומנים שנה בשנה לבער על מזבח ה' אלקינו ככתוב בתורה.
 והנה משמע מפשטות המשך הסיפור בכתוב ובמשנה, שבני המשפחה הביאו את קרבן העצים בתור קרבן הבא בשותפות.³
 וצריך להבין: איך אפ"ל שתביאו את העצים בשותפות, הא בתו"כ [יליף מהכתוב⁴ ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו' (ולא כתב כי תקריב מנחה⁵) — שיחיד מתנדב לבונה יין (שמן) הבאים עם הקרבן, וכן בנוגע לעצים: „היחיד מתנדב עצים"⁶. ולהלן שם]:⁷ „כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך

(1) שם כה, א. תוספתא תענית פ"ג, ה. (2) נחמי' י, לה. (3) וכן משמע מתענית (יב, א), „יו"ט שלנו הוא". (4) ויקרא ב, א. (5) ראה פי' הראב"ד ור"ש משאנץ בתו"כ עה"כ (פרשתא ח, ג). (6) שם, ז. (7) פ"י, ו. (8) שם. וכ"ה בירושלמי שקלים פ"ד ה"א. ושי"נ. בבבלי תענית לא הובא זה שמסרו לציבור אבל מובן הוא, מזה שכ' „לא מצאו עצים בלשכה כו' אפילו לשכה מלאה עצים". ראה משנה למלך הל' כלי המקדש פ"ו ה"ט. חסדי דוד לתוספתא שם. (9) מנחות כ, ב. קו, ב. (10) בפרש"י

הערה 1: תוספתא תענית פ"ג, ה: בקצת שינויים, וראה גם ירוש' — נסמן לקמן הערה 9. וראה גם הפיענוח הראשון להערה 8 ולקמן בפנים.
 הערה 3: וכן משמע מתענית (יב, א): וז"ל: ואמר רב חסדא כל תענית שלא שקעה עליו חמה (רש"י): שלא התענה עד אותה שעה) לאו שמ"י תענית. . . תא שמע דא"ר אליעזר ברבי צדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין (רש"י): משבט בנימין) ופעם אחת חל ט' באב בשבת ודחינהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיו"ט שלנו הוא (רש"י): כדלקמן בשלשה פרקים זמן עצי הכהנים והעם כו' עד בחמשה באב בני פרעוש בן יהודא בעשרה בו בני סנאב בן בנימין, שעל ידי מעשה קבעו להן חכמים להתנדב עצים ולהביא למערכה, וכשמגיע זמנו מביאין אותן ומדליקין אותן על גבי המזבח אע"פ שהיו שם שאר עצים הרבה, משא"כ בשאר מתנדבי עצים דאין מבערין אותן בזמן שיש עצים אחרים, במסכת מנחות (קו, ב) אמרינן המתנדב עצים לא יפחות משני גזירין ועצים טעונין קמיצה טעונים הגשה כו' וכו'.
 הערה 5: ראה פי' הראב"ד: וז"ל: קרבן מנחה מלמד שהיחיד מתנדב וקרבן קרא קא דריש יתירא.

שם: ור"ש משאנץ: וז"ל: קרבן, יתרא הוא, דהוי לי' למיכתב כי תקריב מנחה וכתב קרבן מנחה.
 בפנים: (שמן): בתו"כ שם (וראה גם זבחים צא, א. מנחות קד, ב — ציין להם הר"ש משאנץ) מחלוקת בזה דר"ט ס"ל מהאי קרא דמתנדבים שמן, ור"ע חולק עליו וס"ל שאין מתנדבים. ע"ש.
 הערה 8: שם: וז"ל: שכשעלו בני הגולה. . . עמדו אלו והתנדבו עצים משל עצמן ומסרו לציבור.
 שם: ראה מל"מ הל' כלי המקדש פ"ו ה"ט: וז"ל: . . . ונראה דקרבן העצים שהיו להם כמו י"ט לא הי' הטעם משום שהיו מתנדבין להביא עצים אלא מפני שהיו מקריבים אותו היום עולות נדבה וכמ"ש רבינו, ומש"ה הי' להם כמו יו"ט, אבל מטעמא דהיו מתנדבין להביא עצים לא הי' נעשה להם י"ט מתרי טעמי, חדא שהרי כבר כתבנו שהעיקר הוא ההקרבה ואלו שהיו יוצאים ליערים להביא עצים מאן אמר לן שבאותו היום היו מביאים אותם ומעלים אותם על המערכה, ועוד, דאף דנימא שבאותו היום עצמו היו מביאים העצים ומעלים אותם על המזבח אפ"ה לא יתחייב משום זה לעשותו י"ט דאלת"ה א"כ כל יום ויום שהיו מעלים מאותם העצים יעשו אותו י"ט, וזה לא אמרה אדם מעולם, וטעמא דמילתא אף דקיי"ל דיחיד המעלה עצים חשיב כמו קרבן

להיות נמנין בפני עצמם. — ומה מוכח, לכאורה, שהם ענין אחד) — איך באים בשותפות? ואם לדעת רבנן הם שני ענינים כנ"ל, א"כ איך מביאים ראיה מהכתוב, והגורלות הפלנו על קרבן העצים? לזה שיחיד מתנדב עצים כתור קרבן?
וגם צריך להבין מהו טעם מחלוקת רבי ורבנן. הרי בפשטות גם רבנן וגם רבי למדים מהכ' קרבן מנחה וגם רבי סמיך אקרא דהגורלות הפלנו על קרבן העצים (שדוקא מכתוב זה אנו יודעים שעצים נקראים קרבן¹⁴,

קרבן העצים, רבי אומר, עצים קרבן הם טעונין מלח טעונין הגשה. אמר רבא ולדברי רבי עצים טעונין קמיצה, אמר רב פפא לדברי רבי עצים צריכין עצים. ולפ"ז אינו מוכן ממנ"פ: אם, והגורלות הפלנו על קרבן העצים, ומתנדבין עצים¹¹ הם ענין אחד — שכן משמע גם מלשון התוספתא¹², מה ראו זמן עצי הכהנים והעם לימנות" (שפירוש השאלה הוא¹³: הרי נדבת עצים הוא ענין השייך לכל יחיד, א"כ למה יצאו מן הכלל קרבנות העצים של מ' משפחות הללו

(מנחות), קרבן — נפש כי תקריב קרבן מנחה וגו'. וכ"ה בתוד"ה לדברי (כ, ב). אבל ברבינו גרשום ובפיה"מ שם (קו, ב) הביאו הכתוב דתחילת ויקרא, אדם כי יקריב מכם קרבן. ובדפוסים שלפנינו הובא בפנים הגמרא (כ, ב) קרבן (מנחה). וראה לקמן הערה 23. (11) ראה אוצה"ג — תשובות לתענית ע' 34. המג"י במל"מ פ"ד מהל' שקלים ה"ו. (12) שם. וכ"ה בירושלמי שקלים שם. תענית פ"ד ה"ד. מגילה פ"א ה"ד. ובבבלי הל' ,למה הוצרכו לומר זמן עצי כו". (13) כן פ"י בקה"ע לירושלמי שם. (14) ראה חידושי הרשב"א (מנחות כ, ב) לדעת רבי, ולכך מרבינו נמי עצים שנקראו קרבן במקום אחר לדין מנחה. ועד"ז

כך אנו שונים, כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד שחרית, קרבן מוסף אין במנחה וקרבן עצים אין בנעילה דברי ר' עקיבא, אמר לו בן עזאי כך הי' ר' יהושע שונה קרבן מוסף אין בנעילה וקרבן עצים אין במנחה, וחזר ר' עקיבא להיות שונה כבן עזאי, ודכ' (בגמרא, כח, א [ולא כהגירסא שלפנינו ראה במשנה ובגמ' כח, א: מה הפרש וכו' וברש"י שם]). מה הפרש בין זה לזה, קרבן מוסף כתוב בתורה קרבן עצים חכמים תיקנוהו כמה ששנו חכמים הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירים ותניא קרבן מלמד שמתנדבין עצים, וכמה, שני גזירים, וכ' והגורלות הפלנו על קרבן העצים, שהרי קרבן מוסף הי' קרב והולך כל היום כולו קרבן עצים עיתו להביאו מנחה בין הערביים וצריך להקדימו להביאו כמה שאמרו חכמים, וקרבן עצים אין במנחה שצריך להקדים להביאו קודם זמנו מפני שהן דברי סופרים, ולכך אמרו חכמים הללו דברי תורה ומהו קרבן מוסף ואין צריכין חיזוק הללו דברי סופרים ומהו קרבן עצים וצריכין חיזוק.

שם: המג"י במל"מ פ"ד מהל' שקלים ה"ז: וז"ל: . . . תו גרסינן התם (בירוש' רפ"ד דשקלים) בשעה שעלו ישראל מן הגולה לא מצאו עצים בלשכת הגזית וכו' א"ר אחא דר' יוסי היא, דר"י אמר אף הרוצה מתנדב שומר חנם כו' יע"ש. . . וצ"ל דהירושלמי פליג אש"ס דילן דבהדיא אמרינן בפרק הקומץ רבה (כ, ב) דתניא קרבן מלמד שמתנדבין עצים, והכי איתא במנחות (קו, ב), ושמא הירושלמי דריש ליה ליתורא דקרבן לדרשא אחריתי ומש"ה אוקמה למתניתין דעצים כר"י, אך קשה דהתם מיתי מקרא מלא בנחמ' דכתיב והגורלות הפלנו על קרבן העצים הכהנים והלוויים והעם להביא לבית אלקינו, והכי איתא בפ"ד דתעניות יע"ש.

הערה 14: ראה חידושי הרשב"א (מנחות כ, ב) וז"ל: קרבן, דכתיב ונפש כי תקריב קרבן מנחה ל"ה. וי"מ דריש ליה מאדם כי יקריב מכם קרבן, אבל מדמקיש ליה למנחה לומר שטעונין הגשה וקמיצה אלמא מנחה ארביי' קרא, א"כ מקרא דמנחה קא אתי, וא"ת הא גופא מנא לך, וי"ל דאע"ג דנוכל לרבותו משני הפסוקים יש להקישו קודם למנחה דזה וזה גדולי קרקע וזה וזה דבר יבש מלהקישו לבעלי חיים ומיני דמים, ועוד שאין לרבותו לדין מיני דמים שאין לעשות בו דיניהם כגון ד' עבודות הזבח אבל דיני מנחה יכולים לעשות בו כדמפרש ואיל, פ"י דקרבן מנחה אייתר לדרשא דמצי למיכתב נפש כי תקריב מנחה ומכתב קרבן ש"מ לרבות קרבן אחר שאינו מפורש בהדיא, ולכך

דעושה אותו היום כמו י"ט, הכא שאני משום דע"כ אלו שהיו מתנדבים להביא עצים למערכה ע"כ מיירי שהיו מוסרים אותם לציבור, דאי לא לא מהני, לפי שכמו שהתמידין צריכים שהיו משל ציבור הכי נמי עצים, שהרי אפילו יחיד שהתנדב להביא קרבן צריך שהעצים יבאו משל ציבור, וכדאיתא בפרק הקומץ רבה (דף כ"א וכ"ב), ואף שבתלמודא דידן פ"ד דתעניות (דף כח) כשהביאו ברייתא זו דזמן עצי הכהנים לא הוזכר שם שהיו מוסרים אותו לציבור אלא אמרו סתם ועמדו אלו והתנדבו משלהם, מ"מ הדבר מוכרח מצד עצמו שהיו מוסרים אותם לציבור, ובירושלמי ריש פ"ד דשקלים ובפ"ד דתעניות ה"ו הביאו ברייתא זו ואמרו בפירוש ועמדו אלו והתנדבו עצים משל עצמן ומסרו לציבור, ע"כ. ועוד הי' רוצה רבי אחא שם לומר דברייתא זו דקתני דמהני מסירה לציבור רבי יוסי היא דאית ליה אף הרוצה מתנדב שומר חנם אבל חכמים דפליגי התם הכא נמי לא מהני. . . ותירצו בירושלמי דע"כ לא נחלקו רבי יוסי וחכמים אלא בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כל עמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור, ע"כ, ומ"מ לכ"ע בעינן מסירה לציבור וכמ"ש רבינו בפ"ח מהל' כלי המקדש דין ז' וז"ל, וכן כלי שרת ועצי המערכה שמסרין יחיד לציבור הרי הן כשרים, ע"כ, הרי דלכ"ע בלתי מסירה לציבור לא מהני. . . וא"כ כיון שהיו מוסרים אותם לציבור נמצא דבשעה שהיו מעלים אותם על המזבח לא הי' משלהם כי אם משל ציבור, ומש"ה לא היו עושים יו"ט בזמן הקרבת העצים ומה שהיו עושים י"ט באותם הימים הוא משום עולת נדבה שהיו מקריבים באותם הימים, ומ"ש רבינו אפילו יחיד כו' [וז"ל הרמב"ם שם ה"י: אפילו יחיד שהתנדב עצים או גזרים במערכה אסור באותו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה, ודבר זה מנהג], לא מיירי בדמסר לציבור אלא הכוונה היא שהתנדב עצים משלו, דע"כ לא בעינן שיהיו משל ציבור אלא כמה שהוא צורך למנחה, אבל כל שיש צורך במערכה יכול להתנדב להביא עצים כמו כל קרבן נדבה, וכמ"ש רבינו ריש פ"ד ופי"ו מהל' מעשי הקרבנות דין י"ג, יע"ש, ואלו שהיו מקריבים עצים משל עצמן היו עושים אותו י"ט כמו שהוא הדין במקריב קרבנות.

שם: חסדי דוד לתוספתא שם: וז"ל: ובגמ' לא קאמר ומסרום לציבור, אבל נראה דמוכרח הוא, שהרי לצורך קרבנות ציבור היו. הערה 11: ראה אוצה"ג — תשובות לתענית ע' 34: וז"ל:

וממילא אפשר ללמוד מקרבן מנחה לרבות גם עצים) 15.

ג. והנה עפ"י מוכן ג"כ שאין לתרץ את הקושיא הנ"ל (ס"א) עפ"י מ"ש במפרשים 16, שהדין שאין עצים באים בשותפות אינו אלא למ"ד שמתנדבין יין ושמן ילפינן מ"קרבן" הכתוב במנחה 17 (כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין לא יין ולא לבונה ולא עצים), אבל למ"ד דיליף 18 שמתנדבין

יין ושמן מ"אזרח" 19 הכתוב כנסכים, אין עצים כמנחה, ושנים מביאין אותם 20 —

שהרי בזה אין תירוץ לקושיא הנ"ל כי: א) הניחא יין ושמן, אבל הרי הכתוב והגורלות הפלנו על קרבן העצים מוכרח שיתאים לכל הדעות, גם למ"ד שאין עצים כאין בשותפות. ב) הסברא בגמרא 18 שמתנדבין שמן ילפינן (לחד מ"ד) מאזרח-הכתוב כנסכים, הוא רק לדעת רבי (משא"כ לרבנן פשיטא לכו"ע שהלימוד

בראב"ד וק"א כאן. וראה ר"ש משאנץ שם (ג), והתם קאמר רבי אפי' עצים נקראו קרבן והוצרך להביא מנא לן שנקראו קרבן כו". וכן מוכח מפרש"י מנחות כ, א ד"ה עצים, שהביא הכתוב, שנאמר והגורלות הפלנו גו" אף שבמסקנא בגמרא (ע"ב) מפרש דהברייתא אזיל לדעת רבי. (15) ראה ראב"ד וקרוב אהרן לתו"כ כאן. וחידושי הרשב"א שם. (16) ראה פי' ר"ש משאנץ לתו"כ פ"י, ו. מלבי"ם שם (אבל לא בתירוץ קושיא הנ"ל). (17) כבתו"כ שם (פרשתא ח, ג ואילך). (18) מנחות קז, א. (19) שלח טו, יג. (20) במנחות שם הובא רק לענין יין ושמן. ובר"ש משאנץ, "אמאי אין מתנדבין שנים יין ושמן ולבונה ועצים", וכנראה כוונתו

ומנחות דף קד) ולפי"ז יש ללמוד לבונה ועצים במ"מ מן יין, י"ל דהשותפין מביאין כל הני. וכ"מ לדברי רבי שלמד (בספרא פרק ח' מ"ב ובמנחות דף קד) מן כל נדריהם וכל נדבותם אשר יקריבו, הכל באי' בשותפות, ושם בספרא (אמור פרשה ז מ"ב) למד מזה יין ועצים ולבונה וא"כ באים בשותפות.

הערה 18: מנחות קז, א: במשנה שם: הרי עלי יין (רש"י: לנסכים) לא יפחות משלשה לוגין (רש"י: שהן פחותין שבנסכים) שמן, לא יפחות מלוג, רבי אומר, שלשה לוגין (רש"י: דהוי למנחת נדבה ואע"ג דהוא מתכווין להקריבו בפני עצמו כנסכים, והך סתמא כו' טרפון דאמר בפרקין דלעיל אף מתנדבין שמן). ובגמרא: תנו רבנן, אזרח (במדבר טו, יג) (רש"י: בפרשת נסכים כתיב כל האזרח יעשה ככה וגו' קרא יתירא הוא) מלמד שמתנדבין יין. . שמן לא יפחות מן הלוג רבי אומר שלשה לוגין, במאי קמיפלגי, אמרוה רבנן קמי' דרב פפא בידון מינה ומינה בידון מינה ואוקי באתרה קמיפלגי, רבנן סברי דון מינה ומינה, מה מנחה מתנדבין אף שמן גמי מתנדבין (רש"י: דון מינה, דשמן דבא נדבה גמרינן ממנחת נדבה כדאמר לקמן קרבן מלמד שמתנדבין שמן, וההוא גבי מנחת נדבה כתוב, כי תקריב קרבן מנחה) ומינה מה מנחה בלוג אף שמן בלוג, ורבי סבר דון מינה ואוקי באתרה, מה מנחה מתנדבין אף שמן גמי מתנדבין, ואוקי באתרה כנסכים, מה נסכים שלשת לוגין אף שמן גמי שלשת לוגין (וברש"י: ואוקי באתרה, בנסכים, דשמן הבא בפני עצמו הוי כנסכים דומיא דיין). אמר להו רב פפא אי ממנחה גמר לה רבי דכולי עלמא לא פליגי דון מינה ומינה, אלא רבי מאורח גמר לה (רש"י: כי היכי דגמרינן לעיל יין הכי גמי גמר רבי אזרח מלמד שמתנדבין שמן ודון מינה כל הנסכים שלשה לוגין), אמר לי' רב הונא ברי' דרב נתן לרב פפא ומי מצית אמרת הכי, והתניא קרבן מלמד שמתנדבין שמן (רש"י: קרבן מנחה [מכאן הוכחה שרש"י גריס בברייתא כהגירסא שהובאה בסוף הערה 10. המו"ל] מלמד כו', אלמא ממנחת נדבה גמר לה) וכמה שלשת לוגין מאן שמעת לי' דאמר שלשת לוגין, רבי, וקא מייתי לה מקרבן, א"ל אי תניא תניא. ובתוס' שם ד"ה אי תניא תניא: ולעולם כאן בידון מינה פליגי וה"נ אית לי' לרב פפא בפ' כל התדיר (זבחים צא, א) ובפ' כל שעה (פסחים לג, א) והא דלא קאמר הכי בפ' כל המנחות באות מצה (מנחות סב, ב) דיחויא בעלמא הוא.

מרבין נמי עצים שנקראו קרבן במקום אחר, לדין מנחה, אבל אדם כי יקריב קרבן לא מייתר, ומהאי טעמא י"ל דאפילו לת"ק דרבי דלא מקיש לי' למנחה ודלא מרבה לי' אלא לנדבה, דמקרא דקרבן מנחה מתרבה כדפרישית.

שם: ועד"ו בראב"ד: וז"ל: קרבן מלמד שמתנדבין עצים, מפ' במנחות פ' בתרא, דעצים גמי איקרו קרבן, דכתיב והגורלות הפלנו על קרבן העצים. . ולדעת רבנן, הבאין בפני עצמן ילפינן להו מעצים הבאים עם הובח ואין טעונין לא מלה ולא הגשה ולא קמיצה, ובתוספת' [לא] פליג על רבנן על השאר אלא מעצים בלחוד, מאי טעמא משום דהנך כולהו לא איקרו קרבן אלא שמצינו אותם קרביין עם הקרבנות ומשום הכי ילפינן להו הנך דבאין בפני עצמן מהנהו דבאים עם הקרבן לכל דבר, כי המתנדב לבונה כולה לאישים והמתנדב יין כולו לספלים והמתנדב שמן קומצו ושיריו נאכלין והכי איתא בזבחים בפ' כל התדיר (צא, ב) אבל עצים דאינהו גופייהו איקרו קרבן כיון דכתיב במנחה קרבן מנחה לעצים שהם באים בפני עצמן (מקרבן) [כקרבן] מקשים קרבן עצים למנחה לכל דבר.

שם: וק"א כאן: עדמ"ש בראב"ד שבפיענוח הקודם.

שם: וראה ר"ש משאנץ שם (ג): וז"ל: . . והכל נקרא קרבן, לבונה, יין ושמן, והתם (במנחות קז, ב) שהביא שם לפני"ז) קאמר רבי אפילו עצים נקראו קרבן, והוצרך להביא מנא לן שיקראו קרבן, אבל על שאר דברים לא הוצרך להביא קרא דודאי קרי להו קרבן.

הערה 15: געתקו הדברים בפיענוחים להערה שלפני"ז.

הערה 16: ראה פירוש ר"ש משאנץ לתו"כ פ"י, ו: בפרשתא ח (שם) — הובא לעיל בפנים בתחילת הסימן): כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין לא יין ולא לבונה ולא עצים. ובר"ש: ניחא לסוגיא דהכא דכלהו נפק מכלל מנחה דמתנדבין להו ולכך אין מביאים שנים דומיא דמנחה, אבל לסוגיא דמנחות (קז, א) דמתנדבין יין ושמן מדכתיב אזרח בפ' נסכים (במדבר טו, יג) תימא אמאי אין מתנדבין שניים יין ושמן ולבונה ועצים.

שם: מלבי"ם שם: וז"ל: ומ"ש כשם שאין [שנים מתנדבין] וכו', נראה שזה רק להספרא דגמר הכל ממנחה (כנ"ל פרשה ח משנה ג ח'), אבל להש"ס דגמר מאזרח כמ"ש בזבחים (דף עג

היו קובעות להם להביא „עצים לאש המערכה.. היו מקריבין קרבנות נדבה וזהו קרבן העצים והעתיים המזומנים הכתובים בעזרא“. ובס' הירד 25 כתב הרמב"ם בפרטיות: „ומהו קרבן העצים, זמן קבוע הי' למשפחות משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכה ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נדבה וזהו קרבן העצים והי' להם

הוא מ„קרבן מנחה“ 18 — והרי לדעת רבי 21 אין קרבן עצים בא בשותפות, כי דין קרבן מנחה להם 22, שלכן טעונון מלח וטעונון הגשה וקמיצה כקרבן מנחה 23.

ד. והנה בהסברת הענין דקרבן העצים (במס' תענית) מצינו כמה דעות:

הרמב"ם כ' בפיה"מ 24 שביום שהמשפחות המנויות

ע"ד מ"ש במלבי"ם דלפי"ו יש ללמוד לבונה ועצים במ"מ מן יין. מלמד שמתנדבין שמן כו' מאן שמעת לי' כו' רבי כו' א"ל אי תניא תניא, שגם ר"פ הודה לזה — ראה תוד"ה אי תניא שם. 22 ולכן גם את"ל שהדרשא בתו"כ „כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין כו' עצים“ אינו אליבא דרבי*, הרי דעת רבי מפורש (מנחות קד, ב. תו"כ שם לפני"ו פרק ח, ב) „לא סילק הכתוב אלא מנחה שנאמר נפש“ (ובתוד"ה נפש (זבחים ה, סע"ב) דסמך ע"מ שכתב „קרבנו“) שבוה נכלל עצים. וראה תוד"ה לדברי רבי (מנחות כ, סע"ב) לדעת רבי. חידושי הרשב"א שם. 23 אבל י"ל שע"פ פי' רבינו גרשום ופיה"מ במנחות (קו, ב) דלא הביאו הכתוב דקרבן מנחה כ"א „אדם כי יקריב מכם קרבן“, באים עצים בשותפות [ראה דרשת התו"כ רפ"ג (הובא בפרש"י) עה"פ בהמשך הכתוב „תקריבו“ מלמד שהיא באה נדבת שנים]. וכן בדעת רבי כ' ברבנו גרשום שם „וטעונה הגשה ומלח כשאר קרבנות“, ולא כפרש"י שם, כמנחה. ובגמרא לפנינו (כ, ב) בדברי רבי „עצים קרבן מנחה הו'“. וראה שטמ"ק שם על הגליון. וצ"ע מדוע הידשו דרשה חדשה ולא ככתו"כ שמפורש הלימוד מ„קרבן“ שנאמר במנחה, וע"פ המבואר לקמן בפנים י"ל, ראה הערה 51. וראה חידושי הרשב"א למנחות כ, ב. 24 תענית פ"ד מ"ה. 25 פ"ו מהלכות כלי המקדש ה"ט. וכ"כ במאירי תענית שם מ"ד. בפ"י ר"י מלוניל לתענית שם „וקרבן עצים י"ל שאותן המתנדבים

(* ראה מלבי"ם ושם „וכ"מ (דהשותפין מביאין יין ושמן עצים כו'), לדברי רבי שלמד מן כל נדריהם וכל נדבותם אשר יקריבו הכל באים בשותפות“. אבל ראה ברבנו הלל לתו"כ שם על מה שכי „באה בנדבת שנים“ הביא הדרשה דרבי „לכל נדריהם ולכל נדבותם כו'“, וראה שם בהקטע שלאח"ז „וכולוהו מקרבן מנחה אתרבו כו' וכי היכא דמנחה אינה בשותפות כו'“, ומשמע שזהו גם לדעת רבי וגם בהר"ש משאנן שם כ' „אלא לסוגי' דמנחות כו' תימא אמאי אין מתנדבין כו'“. ואולי כוונתו (המלבי"ם) רק ע"פ דברי רבי.

(* ולפי"ו לכאורה י"ל דזה שצריך קמיצה לדעתו הוא מכיון שאין שייך בהם שחיטה כקרבנות בכלל, וקמיצה במקום שחיטה (זבחים יג, ב) ולא לפי שהיא כקרבן מנחה. אבל צ"ע והרי לדעת רבי עצים טעונון הגשה, שזהו רק במנחה. ואולי למד זה ממנחה (ראה מנחות ט, א במשנה).

ועוד שינויים בר"ג שם: א) „ורי' לא אמר ב' גזירין כו' ולא קא יהיב בהו שיעורא כמה לייתי' ולא כפרש"י שם כ, ב (שטמ"ק אות ט). דגם לדבי ב' גזירין. ב) „ושירי' אותן עצים לכהנים“. ולא כבתוד"ה לדברי (שם כ, ב) דהשריים קרבין לעצמן. ואכ"מ.

ואמר רבא לדברי רבי עצים טעונון קמיצה וכו', ובתוס': ואם תאמר (מאי שנא) [מנא לי' לרבא — הגהת שטמ"ק] דרבי מקיש עצים למנחה יותר מלשאר קרבנות, ויש לומר דהאי קרבן דמרבי מינה עצים מקרבן דגבי מנחה דריש לה בתורת כהנים.

שם: חידושי הרשב"א שם: געתק לעיל בפיענוח להערה 14. שוה"ג שם: ראה מלבי"ם: געתק לעיל בפיענוח להערה 16. הערה 23: וראה שטמ"ק שם על הגליון: וז"ל (אות ד): רבי אומר עצים קרבן הו', ותיבת מנחה נמחק. שם: וראה חידושי הרשב"א מנחות כ, ב: געתק לעיל בפיענוח להערה 14.

שוה"ג שם: זבחים יג, ב: וז"ל: אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא, זה הכלל כל הקומץ ונותן בכלי והמוליך והמקטיר (מפגליון), בשלמא קומץ היינו שוחט (רש"י): בשלמא קומץ מפגל דהיינו כשוחט שמוציא דם שהוא חלק גבוה מן הבשר שהן שיריים אף זה הפריש קומץ מתוך שיריים וכו'.

שם: ראה מנחות ט, א. כמשנה: יש טענות הגשה ואין טענות תנופה הגשה ותנופה תנופה ולא הגשה לא תנופה ולא הגשה.. ר"ש אומר מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן הגשה לפי שאין בהן קמיצה וכל שאין בהן קמיצה אין בהן הגשה.

הערה 25: בפ"י ר"י מלוניל לתענית שם: וז"ל: וקרבן עצים יש לומר שאותן המתנדבים להביא עצים למערכה היו רגילין להביא קרבן בהמה בו ביום מרוב שמחתן במצות ולפיכך אנשי מעמד הי' להם טירחא בזה ולפיכך מקילינן להו שלא יקראו במעשה בראשית, ויש לומר שלא היו מקריבין קרבן בהמה אבל לפי שכל ישראל מחביבין את המצות ומכבדין העוסקין במצות

הערה 21: ראה תוד"ה אי תניא שם: געתק בפיענוח הקודם. הערה 22: מנחות קד, ב: במשנה שם: אין שנים מתנדבים עשרון אחד, אבל מתנדבין עולה ושלמים וכו'. ובגמ': מאי טעמא, אילימא משום דכתיב תקריב (ויקרא ב, א) (רש"י: תקריב, לשון יחיד), עולה נמי הא כתיב (ויקרא א, ג) יקריב, אלא עולה מאי טעמא דכתיב (במדבר כט, לט) לעולותיכם (רש"י: לשון רבים) מנחה נמי הא כתיב למנחותיכם (כט, לט) אלא משום דכתיב בה נפש (ויקרא ב, א) תניא נמי הכי, רבי אומר, אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' (ויקרא כב, יח) הכל באין בשותפות לא סילק הכתוב אלא מנחה שנאמר נפש.

שם: תו"כ שם לפני"ו פרק ח, ב: וז"ל: רבי אומר הרי הוא אומר כאשר יקריב קרבנו לכל נדר ולכל נדבה אשר יקריבו לה' לעולה כל הקדשים באין בשותפות אלא שסילק הכתוב את המנחה.

שם: ובתוד"ה נפש (זבחים ה, סע"ב): בגמ' שם: הניח מנחה לשני בניו ומת קריבה ואין בה שותפות (רש"י): אין בה משום שותפות, דאמרין בהמנחות והנסכים (מנחות קד, ב) הכל בא בשותפות לא סילק הכתוב אלא מנחה שנאמר בו נפש, ואי ס"ד קניא להו נפש אמר רחמנא (רש"י): ונפש כי תקריב קרבן מנחה וגו'. ובתוס': נפש אמר רחמנא, ומשמע דמנפש קדריש וכן בסוף המנחות והנסכים קתני הכל בא בשותפות חוץ ממנחה דכתיב נפש, ותימא דבתורת כהנים דריש נפש ולא ציבור, קרבנו ולא שותפין ונראה דרישא דקרא מייתי בכל מקום.

שם: וראה תוד"ה לדברי רבי מנחות כ, סע"ב: בגמ' שם:

חידושים וביאורים לש"ס

סימן כה

ישראל שקבוע להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה ומביאין קרבן עצים עמהן". אבל בפירש"י אינו מפורש (כברמב"ם) איזה קרבן הביאו.

וצריך להבין:

(א) מנין, לדעת הרמב"ם (וגם לדעת רש"י), שקרבן העצים אינו כפשוטו אלא קרבן הבא מחמת נדבת העצים — הרי מצינו שעצים למערכה נקראים קרבן, כמ"ש כן הרמב"ם בפירושו³¹.

(ב) לאיך גיסא, לדעת הריטב"א שהעצים עצמם היו קרבים בקרבן³² ע"ג המזבח — צ"ע: הרי מפורש שעמדו אלו והתנדבו משלהן — מפני שלא מצאו עצים בלשכה (ומפני זה התנו נביאים שביניהן כו'), ומכיון שסיבת נדבת העצים היא מה שלא מצאו עצים למערכה — צריך לומר שלצורך זה מתנדבים משלהם.

(ג) לדעת רש"י — איזה קרבן הקריבו ע"ג המזבח³³ ?

כמו י"ט ואסורין בו בהספד ותענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג". היינו שקרבן העצים אי"ז שמקריבין עצים למזבח, אלא שכשהיו מביאין עצים למערכה הקריבו עולות נדבה ועולות הללו הן הנקראות „קרבן העצים” — קרבן (של עולת נדבה — שהביאו ביום הבאת) העצים (מחמת העצים).

הריטב"א²⁶ כ': „שהיו מבקרים כמזבח בפני עצמו מן העצים שהתרכו (שהתנדבו)²⁷ וזה ה' קרבן העצים. וכן אמרו כו' ששני גזירין היו קרבין עם תמיד של בין הערביים וזהו מוכיח כי קרבן עצים ממש הוא” — שהקריבו את העצים עצמם בתור קרבן²⁸. ורש"י מפרש במשנה²⁹ שביום ש„הכהנים והעם מתנדבים להביא עצים והיו מקריבים קרבן אותו היום ואפילו היו עצים הרבה למערכה היו אלו מתנדבין ומקריבין באלו ט' זמנים”. ולכאורה משמע מפירושו רש"י כדעת הרמב"ם הנ"ל, שהעצים לא היו קרבן, אלא הקריבו קרבן מיוחד וזהו קרבן (בשייכות עם) העצים, וכמו שכתב מפורש במק"א³⁰ „משפחות של

להביא עצים למערכה היו רגילין להביא קרבן בהמה בו ביום כו'”. (כהובא במלאכ"ש תענית שם), וי"ל שלא היו מקריבין כו'”. (27 בריטב"א נדפס „שהתרכו” ובהגהות כ. ל. שם הגי' „שהתנדבו”. (28 ובאוצה"ג תענית — תשובות (ע' 34), „קרבן עצים חכמים תקוהו כמה ששנו חכמ' הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירים ותניא קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירים וכו' והגורלות הפלגו על קרבן העצים”. וראה פני משה לירושלמי שקלים שם בפ' דברי הירושלמי מתניתא פליגא על ר"י. לקמן הערה 47. (29 תענית כו, א. ד"ה תשעה. (30 מגילה ה, א. ובשינוי ל' קצת ברש"י על הרי"ף מגילה שם. (31 רפ"ד מהלכות מעה"ק, ובכס"מ שם מציין „בסיפרא פ"ט. (32 וראה גבורת ארי תענית במשנה ד"ה „קרבן עצים” דהקשה עמ"ש הריטב"א „וכן אמרינן כו' ששני גזירין היו קריבין עם תמיד של בין הערביים” דהא ב' גזירי עצים חוב הם לתמידים ולא נדבה כו'. (33 גם צלה"ב האריכות בפרש"י תענית יב, א ד"ה שיו"ט דמסיים „במס'

אלא בשעת הקרבן ומשחרב הבית מותרין בהספד ותענית מפני שאבל הוא להם, קתני מיהת דבשעת הקרבן לכו"ע היו נוהגין בהן כיו"ט, ואי אמרת אינן חשובין אלא כמכשירי קרבן ואינן כגופו של קרבן מפני מה היו נוהגין באותן הימים להחזיקו כיו"ט דלא אמרו כך אלא בקרבן בלבד, וכדאמרינן לעיל ראש פרק מקום שנהגו אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבנך קרב ולא שמענו זה במכשירי קרבן.

הערה 31: רפ"ד מהל' מעה"ק: וז"ל: . . ומתנדב או נודר יין בפני עצמו או לבונה בפני עצמו או שמן בפני עצמו או עצים למערכה מפני שהן כקרבן שנאמר ולקרבן העצים (נחמ"י יג, לא). הערה 32: וראה גבורת ארי תענית במשנה ד"ה „קרבן עצים”: וז"ל (בהמשך להמובא בפנים ההערה שהגזירין חובה הן): . . ונפקא לי' מקרא בפרק ב' דיומא (דף כ"ו) מובער וערכו אלמא מן התורה חובה לתמיד הן באים. . . אלא ודאי כדפירש"י עיקר שהיו מביאין עם העצים שהתנדבו לצורך המערכה קרבן נדבה ומ"מ לא נתברר לי איזה קרבן היו מביאים עמו אי עולה או שלמים או עולת העוף או מנחה או מנחת נסכים. . . או שמא אפילו עצים הביאו נדבה דמיקרו קרבן וטעונין קמיצה והגשה וצריכין עצים כו'. ע"ש.

הערה 33: בפרש"י תענית יב, א ד"ה שיו"ט: הובא לעיל בפיענוח להערה 3.

כדאמרינן שבעלי אומניות אינן רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים מפני המביאין ביכורין עומדין הכא נמי כל עם ירושלים וכל הכהנים יוצאין לקראתם ולא היו רזיזין למהר בעבודת אותו היום ולפיכך מקילינן לאנשי מעמד שלא יקראו במעשה בראשית.

הערה 26: וז"ל הריטב"א בסיום דבריו: וזהו מוכיח כי קרבן עצים ממש הוא ולא שאר קרבנות שהיו מביאין באותו היום כדעת קצת רז"ל.

שם: וראה פ"י ר"י מלוניל שם (כהובא במלאכ"ש תענית שם): נעתק בפיענוח הקודם.

הערה 28: וראה פני משה לירושלמי שקלים שם בפ' דברי הירושלמי מתניתא פליגא על ר"י: בגמ' שם: מתני' פליגא על רבי יוסי, אותן הימים נוהגין בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן, רבי יוסי אומר אינן נוהגין אלא בשעת קרבן בלבד. ובפני משה: מתניתא, תוספתא דתענית שם פליגא על ר' יוסי אמורא דקאמר בשם ר' אילא דברי הכל הוא ומחלק בין גופו של קרבן ומכשירי קרבן ולדידי' עצי המערכה מכשירי קרבן קרי להו, והא בתוספת' לא משמע הכי דתנינן התם על זמן עצי הכהנים והעם דקחשיב שם אותן ימים אסורין בהספד ובתענית בין משחרב הבית בין עד שלא חרב הבית, היינו נמי כדגריס הכא בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן, ור' יוסי פליג שם וס"ל דאינן נוהגין להיות כיום טוב

ה. הביאור בזה :

ממש, ב) ובכל הפרטים, או שיתכן שהמובן הוא רק לחלק או — לפרט אחד.

ובנדו"ד : מכיון שלמדים מ"קרבן מנחה" שעצים "מקרי קרבן" ושמטנדבין עצים, ובפרט שישנו כתוב "קרבן העצים" ⁴⁰, ס"ל לרבי שהדברים כפשוטן — שהעצים עצמם הם קרבן ושדין קרבן להם לכל הפרטים. ולכן סובר רבי שהעצים טעונין מלח הגשה וכו', היינו כל הפרטים כבקרבן מנחה ⁴¹ — כפשוטו. ורבנן ס"ל שאע"פ דדרשינן קרבן מלמד שמתנדבים עצים והכתוב קורא לו "קרבן העצים" — אי"ז מכריח לחדש חידוש גדול שהעצים הם קרבן ובכל הפרטים, אלא דיו שיש בהם פרט אחד של קרבן — שמכערין אותן על המזבח כקרבן, או — לדעת הראב"ד — שמקריבין אותם בפני עצמם על המזבח ⁴².

ו. ועפ"ז יובן גם בנדו"ד : הרמב"ם פוסק כרבנן, ולכן אפילו אם נאמר (כדעת הראב"ד) שמקריבים

מצינו שתי שיטות, בכללות, בגדר ודין קרבן העצים לרבנן שלומדים מ"קרבן" — מלמד שמתנדבין עצים". רבינו גרשום ³⁴ כתב : "וקסבר תנא קמא דאותן גזירין קריבין להכשר הקרבנות על המערכה" ³⁵. וכן משמע גם מלשון הרמב"ם בפיה"מ ³⁴ : "לפי שהכרחי להביא בכל יום שני גזירין נוספים על המזבח לא פחות מכך כו" ³⁶. אבל הראב"ד ³⁷ כתב שלדעת רבנן הקריבו את העצים בפני עצמם ; — אבל מובן שגם לשיטת הראב"ד מוכרח לומר ש(לדעת רבנן) לא היו העצים קרבן גמור ³⁸ (כמו שהוא לדעת רבי) ³⁹.

וי"ל דרבי ורבנן אזלי בענין זה לשיטתייהו שמצינו בכ"מ במחלוקת רבי ובר פלוגתי, ובפרט עם רבנן : לשון הכתוב בתורה או בדברי חז"ל (ועד"ז בלשון בני אדם, כדלקמן) אם מוכנו הוא דוקא : א) כפשוטו

מנחות אמרינן המתנדב עצים לא יפחות משני גזירין ועצים טעונין קמיצה טעונין הגשה כו" דלכאורה א) למאי נפק"מ ש.ס. ב) זהו לפי דעת רבי ולא כהלכתא — דעת רבנן. ג) את"ל שנוגע להפי' דקרבן העצים הו"ל לפרש במשנה תענית כו, א. בפירוש ענין קרבן העצים ולא בדף יב, א. ששם הוא דרך אגב לענין התענינו בו ולא השלמנוהו (ת"ב שחל בשבת) מפני שיר"ט שלנו — בהלכות ודיני תענית. 34) למנחות קו, ב. 35) וראה ירושלמי שקלים (ובתענית ומגילה) שם, "במכשירי קרבן" ובמפרשים שם. 36) כ"ה בנמצאת קאפאה. ובדפוסים לפנינו בשינוי לשון. 37) בפירושו לתו"כ הנ"ל, "מגין שהיחיד מתנדב עצים". וראה קרבן אהרן שם. ולהעיר מלשון רש"י נחמ"י שם קרבן העצים — "תקרובת של עצי המערכה למזבח". 38) ראה תוד"ה מלמד מנחות כ, סע"ב. 39) בראב"ד שם, "לדעת רבנן הבאין בפ"ע ילפינן להו מעצים הבאים עם הובח כו' אבל עצים דאינהו גופייהו איקרי קרבן כיון דכתיב במנחה קרבן מנחה לעצים כו". וראה ק"א שם. ובשטמ"ק מנחות עה"ג שם (אות א' גליון), "רבי כו' ויש לה קדושת הגוף דאילו רבנן אין לה קדושת הגוף ויכול לפדותה, אבל לרבי הוי קדושת הגוף ממש כמו מנחה". ובתוד"ה יצאו (שם כא, א) דלרבי יש בעצים משום נותר ופיגול. 40) ראה לעיל הערה 14. 41) אבל ראה לעיל הערה 23 לדעת ר"ג. 42) ועפ"ז יומתקו דברי הגמרא שם כ, ב : מאן שמעת לי' דאמר עצים אקרי קרבן רבי, וראה תוד"ה מלמד בסופו.

הערה 35 : וראה ירושלמי שקלים... שם, "במכשירי קרבן" : במשנה וקה"ע שם : שומרי ספיחין בשביעית (ספיחין, תבואה העולה מאילי' ממה שנשר בקציר ונותנים שכר לשומרים שימנעו רגלי בהמה משם ויודיעו לבני אדם שהם לצורך העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ) נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. רבי יוסי אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם (ואף אם קנה אותן מן ההפקר כששמרו חנם סבר ר"י דקרבן יחיד משתנה לקרבן ציבור) אמרו לו אף אתה אומר שאין באין אלא משל ציבור (כלומר אי אתה מודה שאינן באין אלא משל ציבור ואם שמרן חנם וזכה בהם נמצא שאינן באין משל ציבור ולשיטתם השיבו דסברי קרבן יחיד אינו משתנה לשל ציבור). ובגמ' : דר' יוסי היא (קה"ע : הא דאמרינן שעצים לקרבנות צבור באים משל יחיד אתיא כר' יוסי דמתני') דר' יוסי אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם, ר' יוסי בשם ר' אילא דברי הכל היא (קה"ע : ואפילו כרבנן) מה פליגינן בגופו של קרבן (קה"ע : דע"כ לא פליגי רבנן ור"י אלא בגופו של קרבן) אבל במכשירי קרבן כל עלמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור (קה"ע : אבל במכשירי קרבן, כגון עצים לקרבנות הכל מודים דמשתנה מקרבן יחיד לקרבן ציבור, דצורך קרבן כקרבן דמי).

הערה 37 : בפירושו לתו"כ הנ"ל : נעתק לעיל בפיענוח להערה 14.

שם : וראה קרבן אהרן שם : וז"ל : דלרבנן קרבן עצים הבאה בפני עצמה וכו'. ע"ש (והוא ע"ד לשון הראב"ד).
הערה 38 : ראה תוד"ה מלמד מנחות כ, סע"ב : בגמ' שם ע"א : ... לכדתניא אילו נאמר [כל] קרבן במלח, שומע אני אפילו עצים ודם (רש"ע : עצים נקראו קרבן שנאמר והגורלות הפלגו על קרבן העצים, ודם איקרי קרבן שהוא עיקר כל הובח) שנקראו קרבן, ת"ל מנחה וכו', ובע"ב : אמר מר שומע אני אפילו עצים ודם שנקראו קרבן, מאן שמעת לי' דאמר עצים איקרי קרבן, רבי, לרבי מבעא בעיא מלח, דתניא קרבן מנחה וכו' (הברייתא המובאת בתחילת הסימן), ובתוס' : ואם תאמר אמאי קאמר מאן שמעת לי' דאמר עצים קרבן רבי היא, והא לרבנן גמי איקרי קרבן ולא בעי מליחה, וי"ל דמקאמר עצים ודם משמע לי' דחשיבי קרבן גמור כדם, דהיינו כרבי.

הערה 39 : בראב"ד שם : נעתק לעיל בפיענוח להערה 14.
שם : וראה ק"א שם : שם הוא עדמ"ש בראב"ד.
הערה 42 : וראה תוד"ה מלמד בסופו : נעתק לעיל בפיענוח להערה 38.

את העצים עצמם ע"ג המזבח⁴³, מ"מ מכיון שאינם קרבן גמור אינו מסתבר שמחמתו יהי' היום כמו יו"ט ואסורין בו בהספד ובתענית⁴⁴ — ובפרט שמשמע שהרמב"ם סובר שנדבת העצים אינה אלא למערכה (וגם זה מספיק לקרותם

את העצים עצמם ע"ג המזבח⁴³, מ"מ מכיון שאינם קרבן גמור אינו מסתבר שמחמתו יהי' היום כמו יו"ט ואסורין בו בהספד ובתענית⁴⁴ — ובפרט שמשמע שהרמב"ם סובר שנדבת העצים אינה אלא למערכה (וגם זה מספיק לקרותם

(43) ראה מל"מ הל' כלי המקדש שם: דע"כ לא בעינו שיהיו משל צבור אלא במה שהוא צורך למזבח אבל כל שיש צורך במערכה יכול להתנדב להביא עצים כמו כל קרבן נדבה וכמ"ש רבינו ריש פי"ד ופי"ו מהל' מעה"ק דין יג. ועיי"ש. ובמנ"ח מצוה רפה בסופו דפלוגתת רבי ורבנן אם עצים הם קרבן היינו במתנדב עצים למזבח לא עצי המערכה רק להקריבם בו. וכ"פ הרמב"ם בהל' מעה"ק. וכוונתו בפשטות למ"ש שם פט"ו הי"ג. וראה הערה 45, 46. (44) משא"כ להמל"מ הנ"ל. וראה פני משה לירושלמי שקלים שם. לקמן הערה 47. (45) ראה רמב"ם פי"ד מהל' מעה"ק סה"א, או עצים למערכה מפני שהן כקרבן" ובכס"מ שם, בסיפרא פ"ט. ובפ"ט מהלכות ביאת המקדש ה"ה, והמסדר שני גזרי עצים על המערכה ה"ה כמקטיר איברים וחיוב מיתה שהעצים קרבן הוא, ומשנה מל' הגמרא (יומא כד, ב. צויין בכס"מ (וראה שם כו, ב) — דעת ר"י) דהוי עבודה תמה. אבל לא כתבו לגבי עצי המערכה בכלל. וראה מ"ש בפיה"מ מנחות שם. וראה מכתבי תורה מכתב קמו. (46) שהרי עצי המערכה לקרבנות (גם דשל יחיד) צ"ל של צבור כמ"ש במל"מ וחסדי דוד (דלעיל הערה 8) בהט' משפחות. וראה מנחות (בקרבן יחיד) כא, ב ואילך, הביא עצים כו' משל צבור. תו"כ ויקרא א, ח (פ"ו, ה), ב, יג (פי"ד, ה). רמב"ם הל' איסו"מ ספ"ה (וראה שם רפ"ד דשקלים). לח"מ שם פ"ו ה"ב. ולפי התוספתא שקלים

עץ אחד אך משום דאנן לא פסקינן כלל כרבי במנחות דף כ' ומעילה דף י"ט, ורק גבי שני גזרי זה הוה כמו הקטרה.

הערה 46: וראה מנחות... כא, ב ואילך... ונאמר והביא עצים, מה עצים משל ציבור אף וכו'. ועצים דפשיטא לי' לתנא משל ציבור מנלן דתניא, יכול האומר הרי עלי עולה יביא עצים מתוך ביתו כדרך שמביא נסכים מתוך ביתו, ת"ל (ויקרא א, ח) על העצים אשר על האש אשר על המזבח, מה מזבח משל ציבור אף עצים ואש משל ציבור, דברי רבי אלעזר ב"ר ר"ש, רבי אלעזר בן שמוע אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בהן הדיוט, מאי בינייהו, איכא בינייהו חדתי.

שם: תו"כ ויקרא א, ח (פ"ו, ה): יכול המתנדב עולה יהא מביא עצי' ואיש' עמה תלמוד לומר על העצים אשר על האש אשר על המזבח, מה מזבח משל ציבור אף עצים ואש משל ציבור, דברי רבי אלעזר ברבי שמעון, רבי אליעזר אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בהן הדיוט.

שם: ב, יג (פי"ד, ה): או כלך לדרך הוה נאמר הבא מנחה והביא עצים הביא מנחה והביא מלח מה עצים משל ציבור אף המלח משל ציבור כו'.

שם: רמב"ם הל' איסו"מ ספ"ה: וז"ל: המלח שמולחין בו כל הקרבנות משל ציבור כמו העצים, ואין היחיד מביא מלח או עצים לקרבנו מביתו.

שם: וראה שם רפ"ד דשקלים: וז"ל: תרומת הלשכה מה יעשה בה, לוקחין ממנה תמידין של כל יום והמוספין וכל קרבנות הצבור ונסכיהם והמלח שמולחין בו כל הקרבנות, וכן העצים אם לא הביאו עצים ולא נמצאו אלא בדמים וכו'.

שם: לח"מ שם פ"ו ה"ב: ברמב"ם שם: וכן עצי המערכה... ועצי סחורה פסולין לעולם, לא יביאו אלא חדשים. ובלת"מ: בפרק כל המנחות (כב, א) אמרו דעצים דפשיטא לתנא משל ציבור מנא לן, דתניא יכול האומר הרי עלי וכו', ר' אלעזר בר"ש אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בהם הדיוט, מאי בינייהו, איכא בינייהו חדתי ועתיקי, כלומר דלר' אלעזר בעינו תרתי ולת"ק לא דדריש היקשא דעצים למזבח לומר דיהא משל ציבור, ורבינו ס"ל דפסק שיהיו משל ציבור, כדכתב לעיל בפרק שלפניו וכתב כאן עצי סחורה

הערה 43: למ"ש שם פמ"ז הי"ג: וז"ל: האומר... הרי עלי עצים לא יפחות משני גזרים עביין כמחוקות וארכן אמה, הרי עלי עץ מביא גזר אחד ארכו אמה, ואם רצה להביא דמי העצים יביא.

הערה 44: משא"כ למל"מ הנ"ל: נעתק לעיל בפיענוח להערה 11 [דלדידי' אע"פ דלא הוי קרבן גמור, מ"מ אם לא מסרוהו לציבור זה מספיק לעשותו כו"ט].

שם: וראה פני משה לירושלמי שקלים שם: נעתק לעיל בפיענוח להערה 28.

הערה 45: מל' הגמרא (יומא כד, ב): (בהמשך להמובא לקמן בפיענוח להערה 58): .. והא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן זר ססידר שני גזרי עצים חייב, בהא פליגי, מר סבר עבודה תמה היא ומר סבר לאו עבודה תמה היא. וברש"י: בהא פליגי רב ורבי יוחנן, רבי יוחנן סבר ססידר שני גזירין עבודה תמה היא ססידור מערכת עצים תמה וגומרת היא בה, וססידור האברים תחילת ססידור אחר הוא, ורב סבר לאו עבודה תמה דשם ססידור אחד הוא.

שם: וראה מ"ש בפיה"מ מנחות שם: וז"ל: אמר רחמנא אדם כי יקריב מכם קרבן (ויקרא א, ב) ואמר עזרא (נחמ"י יג, לא) ולקרבן העצים, קרא אותו קרבן, ע"כ אם יחייב עצמו בעצים למזבח נתחייב בהן כשאר הקרבנות ואין פחות משני גזירין מפני שאי אפשר כל יום פחות משני גזירין להוסיפן על המזבח, וא"א שיהי' פחות מזה שנאמר (ויקרא ו, ה) וערכו ובער עלי' הכהן עצים וערכו עצים על האש (שם א, ח) ומיעוט רבים בלשוננו שנים. ובהוצאת קאפח: אמר יתעלה אדם כי יקריב מכם קרבן, ואמר עזרא קרבן העצים, הרי שקראו קרבן, ולפיכך אם יחייב האדם את עצמו עצים למזבח נתחייב בכך כשאר הקרבנות, ולא פחות משני גזירין, לפי שהכרחי להביא בכל יום שני גזירין נוספים על המזבח לא פחות מכך לאמרו וערך עלי' עצים, ומיעוט רבים כלשוננו שנים.

שם: וראה מכתבי תורה מכתב קמו: וז"ל: והנה לא שייך כלל זה לגדר עצים, ובאמת דגדר קרבן עצים הרמב"ם לא ס"ל כלל, ומ"מ פסק בהל' ביה"מ גבי מסדר שני גזרי חייב מיתה וזה גדר מקטיר, וכן הלא מבואר בת"כ פ' ויקרא, דגם גבי עצים יש דין דאין בא שותפות בגדר מנחה ומ"מ הרמב"ם פסק בהל' מעה"ק כשיטת הירושלמי שקלים דיכול להקדיש גם

יום זה כמו יו"ט ואסורין בו בהספד ותענית⁴⁷.

להביא העצים היו מקריבין עולות נדבה ו(מהאי טעמא) הי' להם כמו יו"ט ואסורין בו בהספד ובתענית

ולכן מפרש הרמב"ם, ויום שיגיע לכני משפחה זו

פ"ג, ג שהובא בתוד"ה מלמד (מנחות כ, ב) יחיד המנדב עצים לדעת רבנן מוסרו לצבור, ראה מפרשים לתוספתא שם. וכן תפס הרב המג"י במל"מ (פ"ד מהל' שקלים ה"ו) בזה שמתנדבים עצים. ולפ"ז י"ל שזהו גם כוונת הרמב"ם ברפ"ד ובפ"ז מהל' מעה"ק שם. ועפ"ז מובן בפשטות מש"כ בפ"ז הי"ג שם, ואם רצה להביא דמי העצים יביא. ראה ברכת הזבח למנחות ק, ב. חסדי דוד לתוספתא שקלים שם (נדפס בפ"ע). וראה מכתבי תורה שם. ושם, דגדר קרבן עצים הרמב"ם לא ס"ל כלל. עיי"ש. ולפ"ז צ"ל

שהחידוש דרבנן מלמד שמתנדבים עצים הוא: א) דמהני מסירה לצבור, וכמ"ש הרמב"ם פ"ח מהלכות כלי המקדש ה"ז * (ב) הרי"ז נקרא שהוא התנדב קרבן (ולא רק נדבה לבדה"ב וכיו"ב). שלכן כתבו הרמב"ם ברפ"ד מהל' מעה"ק, נוסף על דין הנ"ל בהלכות כלי המקדש, ונוגע להדין דאבל אינו משלח קרבנות כל שבעה אפי' עצים (רמב"ם הלכות ביאת המקדש פ"ב הי"א). אף שלפ"ז צע"ק דברפ"ד מהלכות מעה"ק כתבו ביחד דמתנדב או נודר יין בפ"ע או לבונה בפ"ע או שמן בפ"ע או עצים למערכה. וכן כללם יחד לענין הדין דאבל בהלכות ביאת המקדש שם. ובאחרונים הביאו ראי' מזה (ממ"ש הרמב"ם אבל אינו משלח עצים. ועוד) שס"ל שהוא דין קרבן בפ"ע על המערכה. אבל להעיר דמצינו שייכות היחיד גם בקרבנות צבור ממש, וכבמחצית השקל דאף דנעשית לגמרי ממון צבור בכ"ז בקש משה (קרח טז, טו. במדב"ר פ"ח, י. פרש"י שם), אל תפן אל מנחתם" שיש להם חלק כו' (ראה סה"מ תשי"א ע' 31 בהערה). וא"כ לא יפלא בנדוד"ד. ולהעיר מתוס' רפ"ד דפסחים מירושלמי, "א"כ קרבן תמיד שהוא לכל ישראל כו' יהא בכל יום אסור במלאכה ומשני שאני תמיד כו". ועצ"ע בכ"ז. ואכ"מ. (47) אבל להפגי משה בירושלמי שקלים שם מביא הירושלמי (* ראה ירושלמי שלקים תענית ומגילה ה"ל ובמפרשים שם. מל"מ ושטה"מ הלכות שקלים שם. גבוי"א תענית כח. א. ד"ה שאפילו ואיך.

דין ד', ע"ש אלא כוונת הרמב"ם ז"ל מבואר דע"כ מוסר עצים לציבור דומיא דמזבח דבאה משל צבור כדלעיל בהקומץ רבה, וא"כ כשנותן להם מעות הוי כאילו נתן להם עץ והצבור נותנים לו, אבל לא שיהי' להם פדיון, וק"ל.

שם: חסדי דוד לתוספתא שקלים שם: וז"ל: והנה הרמב"ם ז"ל בפ"ז דמע"ק דין י"ג כ', האומר הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירין וכו' ואם רצה להביא דמי העצים יביא, וברור דהיינו רישא דהך מתניתא (הובאה לעיל בפיענוח, לפי התוספתא שקלים פ"ג) ומרן הכ"מ בשם מהרי"ק משמע דהבין דר"ל שאם רצה לפדות העצים ולהביא דמיהן רשאי, ע"ש, ומ"מ דבריו צ"ע, ע"ש. ומה שלא כתב הרמב"ם מה יעשה בעצים ממילא ידענו שנופלים ללשכת העצים ושדינן כמותן דהיינו כרבנן וכ"נ מלשונן דברפ"ד מהל' שקלים, ע"ש.

שם: וראה מכתבי תורה שם: נעתק לעיל בפיענוח להערה 45. שם: וכמ"ש הרמב"ם פ"ח מהל' כלי המקדש ה"ז: וז"ל: כל בגדי הכהנים אינן באים אלא משל ציבור ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר, וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרין יחיד לציבור הרי הן כשרין, אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן משלו כשרים ובלבד שימסרם לציבור. שם: קרח טז, טו. במדב"ר פ"ח, י. במד"ר: ויאמר משה אל הוי' אל תפן אל מנחתם אל תקבלם בתשובה, הי' צריך למקרא לומר אל תפן אל עבודתם מהו אל מנחתם. כך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע יודע אני שיש לאלו חלק באותה מנחה שהקריבו שנאמר מלבד עולת התמיד ומנחתה והיתה של כל ישראל קריבה הואיל ופירשו אלו מבניך אל תסתכל בחלקם תניחנן האש ועל תאכלנה.

שם: רש"י שם: עדהג"ל במדרש.

שם: ראה סה"מ תשי"א ע' 11 בהערה: וז"ל (עמ"ש שם בפנים, דמציאותו... אינו מצ"ע... אבל קיומו... הוא מצ"ע. ע"ש בארוכה): אולי יש למצוא מעין דוגמא לזה בתורה ודיני'. והוא: חיוב דמחצית השקל הוא על היחיד. צריך הוא למסרו לציבור יפה יפה כדי שתהא נעשית מצאיאות חדשה והפכית דמון ציבור ולא דהשתתפות של כמה יחידים. שלכן מנחת ציבור נאכלת אף אם גם כהנים שוקלין (שקלים פ"א ה"ג. ועייג"כ

דפסולים, דהיינו שסתרו בנין ונטלו מהם העצים שנשתמשו בהם שהם פסולים, משום דסובר דר' אלעזר דמקיש עצים למזבח לומר דצריך שלא נשתמש בהם הדיוט אית לי' נמי דהקישא אתא לומר דיהא משל ציבור, אלא דסובר דאין היקש למחצה ומקשינו נמי להא, דאי ר"א פליג את"ק לומר שלא יהא משל ציבור ולא מקיש להא א"כ אמאי לא אמרו בגמרא דאיכא בינייהו הא, אלא ודאי מדאמר איכא בינייהו חדתי ועתיקי משמע דמשל ציבור כולי עלמא מודו דצריך שיהיו משל ציבור ופסק רבינו ז"ל כרבי אלעזר בן שמוע משום דתוספתא דאמרה עצי סתירה פסולים משמע דתיתי בעינן.

שם: ולפי התוספתא שקלים פ"ג, ג: עצים, האומר הרי עלי עצים מביא דמי שני גזירי עצים ונותן לשופר, כהנים מקבלין אותן ולוקחין בהן עצים ומקריבין אותן לגבי מזבח, ניאותרין בהן ואין מועלין בהן ואם הקריבו בחוץ פטור, אבל אם אמר הרי עלי שני גזירי עצים אלו לגבי מזבח מביא שני גזירי עצים ונותן לשופר, כהנים מקבלין אותן ממנו ומקריבין אותן לגבי מזבח, ואין ניאותרין בהן אבל מועלין בהן ואם הקריבין בחוץ חייב, דברי רבי, וחכמים אומרים אם הקריבין בחוץ פטור. אלו ואלו גופלין ללשכת דיר העצים.

שם: ראה מפרשים לתוספתא שם: מנחת בכורים: ללשכת דיר העצים לרבנן הוא דפליגי ארבי וס"ל דהאומר הרי עלי עצים למערכה הן ולא לקרבן ונופלין לדיר העצים.

שם: הרב המג"י במל"מ (פ"ד מהל' שקלים ה"ז): נעתק בחלקו לעיל בפיענוח להערה 11.

שם: ראה ברכת הזבח למנחות ק, ב: במשנה: העופות והעצים... אין להן פדיון שלא נאמר פדיון אלא בבהמות, ובברכת הזבח מביא מ"ש הרמב"ם שאם רצה להביא דמי העצים יביא ובכס"מ שם: כתב הר"י קורקוס ז"ל, נראה שכתב כן ממ"ש במעילה פרק הנהגה (יט, ב) איכא בינייהו עצים, פירוש דלרבי הם כשאר קרבן מזבח ואין להם פדיון ולרבנן הם כקדשי בדק הבית ויש להם פדיון ומביא דמים במקומם, ע"ש. ובברכת הזבח: ואשתמיטתי לגדולים הנ"ל מתני' דידן דעצים אין להם פדיון לכו"ע אפילו נטמאו וכל שכן בטוהרתם, והוא סתם משנה וליכא מאן דחולק עליה, וכתבו הרב בפ"ו מהל' איסורי מזבח

ובעשיית מלאכה" — מחמת עולות הנדבה 48 שהם ולא קשה איך אפשר (לדעת הרמב"ם) לקרוא לקרבן קרבן גמור 49.

ראי' לדעה א' דהעצים למערכה לא הוי מכשירי קרבן כ"א גופו של קרבן ולכן אסור בהספד ותענית ודוחה ת"ב. ואולי כוונתו דהעצים הם קרבן יחיד ולכן הוי כגופו של קרבן וכפי' הראב"ד לתו"כ ופשטות דברי הריטב"א הנ"ל. אבל דוחק הוא, דהרי מדובר בעצים (שכאו במקום עצים שבלשכה, היינו) למערכה. וכ"כ בשע"מ הל' שקלים שם בסופו דלר' אחא לרבנן בירושלמי שם באים עצים משל יחיד והיינו קרא דנחמין. ולפי' הק"ע דאף לקרבנות צבור התנדבו אלו ולכן נשאר היו"ט לדורות. וראה תק"ח שם. וכמה גי' ופירושים בירושלמי. וראה שי"ק שם. מפרשי הירושלמי במגילה פ"א ה"ד. ועוד. (48) וכ"כ במל"מ הל' כלי המקדש שם, דהיו"ט שלהם ואיסור הספד ותענית לא הוי מצד עצי המערכה כ"א מצד העולות נדבה. (49) במל"מ שם כתב דמ"ש הרמב"ם בה"י, אפילו יחיד שהתנדב עצים או גזרים במערכה אסור באותו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג" — לא מיירי בדמסר לצבור אלא הכוונה היא שהתנדב עצים משלו כו' (כנ"ל הערה 43) יכול להתנדב להביא עצים עמו כמו כל קרבן נדבה וכמ"ש רבינו ריש פי"ד ופי"ו מהל' מעה"ק דין י"ג עיי"ש. אבל (נוסף על הנ"ל בהערה 46, שי"ל לדעת הרמב"ם שמוסרו לצבור) לפי"ו א"מ : א) לשון הרמב"ם, אפילו יחיד שהתנדב כו"ו שמשמע שהחידוש הוא רק בזה שיחיד התנדב. ולא חידוש בעצם הענין. ב) הו"ל להביא כאן ראי' דעצים איקרי קרבן כבר פי"ד דמע"ק. ואולי י"ל דגם ביחיד שהתנדב עצים כוונתו שהביא עמו עולת נדבה*, ואיי"צ לכתוב זה בפירוש כיון שבא בהמשך להלכה שלפנ"ו. ועפי"ו מובן מש"כ, "עצים או גזרים במערכה" ולא כל' הירושלמי (פסחים פ"ד ה"א, חגיגה פ"ב ה"ד — צוין בכס"מ), "עצים למזבח וגזרים למערכה": בירושלמי העצים הם (קרבן) למזבח. וברמב"ם גם העצים הם למערכה. ולפי"ו מה שכ' עוה"פ, "ודבר זה מנהג" (אף שלכאורה זהו אותו הדין דה"ט. ולהל"מ מובן בפשטות) היינו בנוגע ליחיד. ולהעיר שבכמה דפוסים ליתא הסיום בה"י, "ודבר זה מנהג". וראה מעשה רוקח לרמב"ם שם ה"ט וה"י. (50) וי"ל שלכן * (ראה רש"י לענין אבל אינו משלח עצים (זבחים צט, סע"ב) "המתנדב עצים מביא קרבן עמהן".

קרבן למכשירי קרבן, וקרי להו לעצים מכשירי קרבן, והא מסיפא דהתוספתא מוכרח הוא דכגופו של קרבן מיחשבי, וכדמסיק הש"ס מתניתא פליגא על האי ר' יוסי בשם ר' אילא, וכמבואר בפנים. ולפיכך פסק כאוקמתא דרבא בב"מ דף קיח וכלישנא בתרא, שכן דרכו ברוב המקומות לפסוק כהלישנא בתרא, דלכ"ע הבטה בהפקר לא קני והכא בחיישינן לבעלי זרוע קמיפלגי וכו' כמ"ש בפ"ד שם הלכה וכו'.

שם : מפרשי הירושלמי במגילה פ"א ה"ד : עיין קה"ע שם שפירש כמו שהובא לעיל בפיענוח, ולפי' ק"ע".

הערה 49 : כל' הירוש' (פסחים פ"ד ה"א, חגיגה פ"ב ה"ד) : וז"ל : האומר הרי עלי עצים למזבח וגזרים למערכה אסור בהספד ותענית ומלעשות מלאכה בו ביום.

שם : וראה מעשה רוקח לרמב"ם שם ה"ט וה"י : וז"ל : ה"ט, וזהו קרבן העצים — אף דהעצים עצמן חשובין קרבן, כמ"ש רבינו רפי"ד דמע"ק. . . מ"מ להראות חיבת מצותן היו מביאין ג"כ עולות נדבה ומזה יש ללמוד דמ"ש רבינו אח"ז ודבר זה מנהג, אפשר דקאי אהא דאלו העולות שהיו מביאין לא היו מתקנת חז"ל דמן הדין א"צ שום קרבן, אלא מנהג יפה שנהגו בו ישראל וניחא נמי לקושיית המש"ל ז"ל שהקשה דרבינו פ"ח דשביתת י"ט כתב דבע"פ אחר חצות אסור מן הדין בעשיית מלאכה מפני שיש בו שחיטת הפסח וקרבן חגיגה (ראה לעיל סימן יו"ד הערה 41 ובפיענוחים) ואיך כתב כאן דאיסור עשיית מלאכה הוא מנהג, ותירץ . . . אבל יחיד . . . לא אסרו אלא שישראל נהגו כן, ע"ש. ומלשון הירושלמי שהוציא רבינו אותו דין אין נראה כן . . . ולכן אם נפרש דדבר זה מנהג שכתב רבינו דקאי אכל מה שכתב לעיל, ע"ש. דעיקר איסור מלאכה הוא מפני המנהג שנהגו להביא הקרבנות וכו' ולפי"ו מן הדין אסורים. ה"י : אפילו יחיד כו' ודבר זה מנהג (בנ"א כ"י אין שם ודבר זה מנהג) משמע שלא הוי מביא שום קרבן עם גזבת העצים. ומה שה"י אסור בהספד וכו' ה"ט כמ"ש פי"ד דמע"ק דהעצים נקראו קרבן . . . וכאן השמיענו שאין דינן כהקרבנות קרבן ממש

תוריות ו, א). ובכ"ז יש קיום לשייכות היחיד עם מחצית השקל שנתן שהרי ביקש משה (במדב"ר פי"ח, ז) אל תפן אל מנחתם. וצ"ע.

שוה"ג שם : בכהנ"ל שקו"ט בארוכה בנדון מסירה לציבור, ולא נעתקו מפני האריכות. וראה בהערה 47. וראה ג"כ לעיל סימן ג' בפיענוחים להערה 28 בשוה"ג.

שם : ולהעיר מתוס' רפי"ד דפסחים מירושלמי : נעתק לעיל סימן יו"ד בפיענוחים להערה 41.

הערה 47 : אבל להפני משה : נעתק לעיל בפיענוח להערה 28.

שם : וכ"כ בשע"מ הל' שקלים שם בסופו : לא נעתק מפני האריכות, ע"ש.

שם : ולפי' הק"ע : וז"ל : . . . ואס"ד דלא היו העצים אלו אלא לצורך קרבנות יחיד ודינן כקרבן יחיד למה יהי' להן י"ט אף שלא בשעת קרבן, בשלמא בשעת קרבן ניחא דאף יחיד שמביא קרבן הוה לי' כיו"ט כדאמרינן בריש פ' מקום שנהגו אלא לאחר החורבן מ"ט, אלא ודאי אף לקרבנות ציבור התנדבו אלו ונשאר היו"ט לדורות, וכו', ע"ש.

שם : וראה תק"ח שם : וז"ל : . . . ולר' אחא הא לא הוי לרבנן קרבן יחיד דעצים דאיהו לא מחלק בין מכשירין לגופו של קרבן, ובברייתא מוכח דה"י קרבן עצים דיחידים כדקאמר ראב"צ אנו היינו כו' החזיקו אותו י"ט דקרבן עצים דיחידים שלהם ל"ט, ע"ש.

שם : וראה שי"ק שם : וז"ל : שומרי ספיחין בשביעית וכו'. הר"ב פי' כאן לפי מה שראה לדרך הרמב"ם בפירוש המשנה כדרכו בכל מקום אבל בחבור חזר בו כמו שיתבאר טעמו. וזה, דלכאורה נראה מהסוגיא בגמרא דהכא דמוקי לפלוגתייהו דרבנן ור' יוסי אם קרבן יחיד משתנה לשל צבור או לא וכך הוא פירושו בהמשנה. אבל לפי המסקנא הא ליתא, דא"כ קשיא סתמא דהתוספתא על דרבנן דהכא, וכדבעי ר' אחא לאוקמי להאי ברייתא כו' יוסי. והא דבעי ר' יוסה אמורא בשם ר' אילא לאוקמה כדברי הכל, מיפרכא, דלדידי' בעינן לחלק בין גופו של

קרבו) — כי הרמב"ם פוסק כרבנן דרבי, כנ"ל, שאפשר לפרש גם לא ממש כפשוטו, ועד"ז ב"קרבן העצים" אין הפירוש בזה כפשוטו (עצים הבאים בקרבן) אלא: עולות נדבה הבאות ביחד עם העצים (ומחמתן) ⁵⁰.

ועפ"ז מוכן ג"כ לדעת הרמב"ם איך הכיאו העצים בשותפות, כי העצים לא היו קרבן, אלא למערכה, שזה אפשר להביא בשותפות ⁵¹. ועולות נדבה הרי באות בשותפות ⁵².

ז. אבל רש"י שבפירושו (גם על הש"ס) הוא פשוטן (לא פסקו) ⁵³ — מפרש במקרא ובש"ס כפשוטם של דברים: קרבן עצים אינו עצים למערכה, שהרי זה אינו קרבן, ומכל שכן — שלא בכל הפרטים, ולכן גם אינו מפרש שהקריבו עולות נדבה וכיו"ב (כי נוסף לזה דמנה"מ) אי"ז מתאים לפשטות הלשון ("קרבן עצים").

ולכן כתב בפירושו ⁵⁴, "באלו ט' זמנים היו הכהנים

והעם מתנדבים להביא עצים והיו מקריבים קרבן אותו היום ואפילו היו עצים הרבה למערכה היו אלו מתנדבין ומקריבין באלו תשעה זמנים", או כדבריו במשנה אחרת ⁵⁰: "שהיו משפחות של ישראל שקבוע להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה ומביאין קרבן עצים עמהן" — שמוזה גופא שאומר שהקריבו קרבן ואינו מפרש מהו הקרבן, י"ל שלדעתו (ולפי פשוטן של מקרא ומרו"ל) ה' הקרבן מהעצים עצמם ⁵⁵: חלק מהעצים שהתנדבו היו למערכה, וחלק מהם — הקריבו כקרבן ממש ⁵⁶.

ועפ"ז יובנו גם דברי הרימב"א, "שהיו מבערים במזבה בפני עצמו מן העצים שהתרכו (שהתנדבו) וזה ה' קרבן העצים. וזה מוכיח כי קרבן עצים ממש הוא ולא שאר קרבנות שהיו מביאין באותו יום": גם לדעתו היו העצים למערכה כמשמעות פשטות הדברים, ואינו בא אלא לומר ולשלול שקרבן העצים לא ה' קרבן בפני עצמו (מסוגי הקרבנות הידועים), אלא שהי' מן העצים שהתרכו (שהתנדבו) ⁵⁷ — מתוך

הביא ברפ"ד דמעה"ק (וכן בפ"י המשניות (מנחות שם*)) הכ', "ולקרבן העצים" ולא הכ', והגורלות הפלנו גו" שהובא בגמרא, כי הכתוב, "והגורלות הפלנו על קרבן העצים" הקרבן שם הוא עולות נדבה לדעתו (הל' כלי המקדש שם ה"ט ויו"ד) והוצרך להביא רא"י שהעצים עצמם למערכה נק' קרבן. (51) ועפ"ז מוכן בפשטות מה שהשמיט הרמב"ם בפ"ד דמעה"ק ה"ב הדין דאין שנים מביאין עצים. וי"ל שלכן הביא הרמב"ם בפיה"מ מנחות (וכן רבינו גרשום שם) הכתוב, "אדם כי יקריב מכם קרבן" ולא הכ', "קרבן" שנאמר אצל, "מנחה" כפרש"י, וכמפורש בתו"כ, כי הרמב"ם מפרש הסתם משנה אליבא דהלכתא — כת"ק, וא"כ מביאין עצים בשותפות (כדלעיל הערה 23). משא"כ התו"כ דלמד מקרבן מנחה (מפרש הרמב"ם ש) הוא לדעת רבי ולדעתו, כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה כך אין מביאין עצים" (ודלא כנ"ל (הערה 22) דלרבי א"צ לזה). (52) מנחות קד, ב. תו"כ (הנ"ל הערה 23. ועוד). רמב"ם שם רפ"ג. פי"ג ה"ב. (53) יד מלאכי כללי רש"י כו' אות א' וב'. (54) במשנה תענית דמפרש גם הענין. משא"כ בפרש"י לנחמי' (הנ"ל בהערה 37) דמפרש רק התיבות. (55) ראה גבורת ארי תענית שם סד"ה קרבן עצים כו', "כדפרש"י עיקר כו' או שמא אפילו עצים הביאו כו'". (56) אבל אינו מפרט דיני קרבן עצים זה, משא"כ בפרש"י תענית יב, א מסיים, "במס' מנחות אמרינן המתנדב עצים לא יפחות משני גזירין ועצים טעונין קמיצה טעונין הגשה כו'", כי עפ"ז (שהוא קרבן גמור) יובן ביותר מה ש"לא השלמנוהו (ת"ב) מפני שיו"ט שלנו הוא". וראה לעיל הערה 47 בפ"י דברי הירושלמי שם. מל"מ הל' כלי המקדש שם. גבורת ארי למס' תענית שם (יב, א ד"ה דאמר ר"א כו'). עפ"ז מוכן מש"כ המאירי בתענית במשנה קרבן עצים, "וגדולי הרבנים פרשו קרבן עצים בדרך אחרת כו'". (57) עפ"י המבואר בפנים אולי יש לקיים הגירסא שבדפוס, "שהתרכו". (* בפיה"מ הוצאת קאפאח "קרבן העצים". ולפי"ז י"ל שכוונתו להכ' "והגורלות הפלנו גו"').

במ"ש דזמן עצי הכהנים והעם. ואי אמרת דאיסור התענית (בזמן עצי כו') אינו אלא מנהג איך יתכן שנדחה התענית שהוא תקנת חכמים מפני המנהג כו'. ע"ש.

שם: גבורת ארי למס' תענית שם (יב, א ד"ה דאמר ר"א כו'): וז"ל: קשה לי הא י"ט דקרבן עצים אינו אלא מדרבנן איך דחי לתענית תשעה באב דהוי מדברי קבלה דחשיב בפ"ק דר"ה (דף י"ח) כדברי תורה וכו'. ע"ש בארוכה.

שם: מש"כ המאירי: לאחר שמפרש כהרמב"ם שקרבן העצים הוא עולת נדבה הבאה עם העצים.

ליאסר בכל אלו אלא דהם מעצמו נהגו כן וקבעוהו חובה כאילו הוא קרבן גמור וכו'. ע"ש.

הערה 50: ברפ"ד דמעה"ק... בפ"י המשניות מנחות שם: נעתקו לעיל בפיענוחים להערות 45, 31.

הערה 51: בפ"ד דמעה"ק ה"ב: וז"ל: שנים מתנדבין או נודרין קרבן אחד עולה או שלמים... אבל המנחה אינה באה בשותפות, ודברים אלו הן דברי קבלה.

הערה 55: ראה גבורת ארי תענית שם סד"ה קרבן העצים: נעתק לעיל בפיענוח להערה 32.

הערה 57: מל"מ הל' כלי המקדש שם: וז"ל: עוד אני תמי'

העצים שהתנדכו למזבח⁵⁸ הקריבו⁵⁹ (חלק מהם) קרבן עצים⁶⁰.

ת. וי"ל, כנ"ל, שבמחלקותם בקרבן העצים אזלי רבי ורבנן לשיטתייהו בכ"מ בש"ס, ומהם:

בסדר זרעים (מס' ברכות 62):

ק"ש ככתבה דברי רבי וחכמים אומרים בכל לשון. רבי סובר שחייב קריאת שמע הוא כפרשיות הכתובות בתורה לכל פרטיהן, גם בהפרט של ככתבה. ורבנן סוברים, "בכל לשון" — מספיק מה שתוכן הענין הוא ק"ש, ואין צורך שיהי' גם, ככתבה".

ועפ"ז מובן — לדעת רש"י והריטב"א — שמי' המשפחות יכלו להביא את העצים בשותפות, מכיון שעצים אלו לא היו אלא למערכה; אבל העצים שהקריבו בתור "קרבן עצים" על המזבח לא היו בשותפות אלא לכל יחיד בפני עצמו⁶¹ (אף שדוחק קצת).

(58) וי"ל (בדוחק) שזה שהביא הריטב"א, וכן אמרו כו' ששני גזירין היו קרבין עם תמיד כו" לרזנמא נקט*, שמצינו הבאת קרבן ביחד עם עצים. וי"ל שלכן הביא שני גזירין עם תמיד של בין הערביים ולא עם תמיד של שחר, כי ב' גזירין בבקר באים בהמשך לסידור המערכת (ראה יומא כד, ב. ובפרש"י שם ד"ה בהא פליגי. ומי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור המערכה וסדור שני גזירי עצים (שם כז, ב. וש"נ)) משא"כ דתמיד של בין הערביים. (59) ולפ"ז הרי זה כדוגמת עצים דיחיד שבירושלמי הנ"ל (בהערה 49), שבפשוטו, "עצים למזבח וגזירים למערכה" הוא שמביא שניהם, העצים מביא למזבח כקרבן, וגזירים למערכה — לצבור (משא"כ דעת הרמב"ם (הנ"ל שם) "עצים או גזירים"), ולכן, "אסור בהספד ותענית ומלעשות בו מלאכה בו ביום". וראה קרבן העדה פסחים שם, תנא והדר מפרש כו". ועפ"ז הרי"ז כדעת רבי (לר"פ) במנחות ד, "עצים צריכין עצים" (ראה פרש"י שם (כ, ב), "יביא עצים אחרים להסיקן", ושם (קו, ב), "בעצי הקדש כשאר קרבנות"). וראה מכתבי תורה מכ' קמח בתחלתו. אבל להעיר דבירושלמי הל', "הרי עלי עצים כו". ובתוד"ה מלמד מנחות (כ, ב), "הא דפליגי הכא כו' היינו כשאמר הרי עלי כו' עצים אלו למזבח כדתניא בתוספתא כו". (60) אבל צ"ע אם יש לפרש כן באוצה"ג (הובא לעיל הערה 28) דשם משמע שהי' רק קרבן בפ"ע. [אבל י"ל דכ' רק מה שצריך להשמיענו בקרבן העצים משא"כ עצים למערכה פשיטא היא]. וכן לאידך לפי' השני דר"י מלונגיל (הג"ל הערה 26) משמע שהי' רק עצי המערכה. (61) ראה פרש"י להרי"ף מגילה שם, "יצא זה דנדבה היא ושל יחידים". ובריטב"א הנ"ל, "שאין קרבן עצים יו"ט (אלא) לכל א' וא' ביומו". אבל בפשוטו כוונתו, "כל א" — כל משפחה. (62) יג, א.

* דמזה שדייק וכתב שני גזירין היו קרבין עם תמיד כו' ולא "דמצינו הקרבת שני גזירין (וכיו"ב) — ע"ד מ"ש בפי"ה"מ. מנחות קו, ב. פרש"י שם כ, ב. ושטמ"ק שם אות ז. ראב"ד בפ"י לתו"כ שם — משמע, דאין כוונתו להביא רא' דמצינו הקרבה מיוחדת של עצים לבד ממערכה, אלא כבפנים.

הערה 58: ראה יומא כד, ב: הדליק ליחייב, הדלקה לאו אבודה היא. ולא, והתניא ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש (ויקרא א, ז) לימד על הצתת אליתא (רש"י: הצתת קיסמים דקים אם הוצרך להצית על המזבח באחת מן המערכות כגון שקרבה מערכה לכלות שנשרפה כל המדורה) שלא תהא אלא כהן כשר ובכלי שרת, הצתת אליתא עבודה היא הדלקה לאו עבודה היא, אלא מעתה זר שסידר את המערכה ליחייב איכא סידור שני גזירי עצים, סידר שני גזירין ליחייב איכא סידור אברים, והא אמר רב אסי אמר ר' יוחנן זר שסידר שני גזירי עצים חייב בהא פליגי מר סבר עבודה תמה היא ומר סבר לאו עבודה תמה היא.

שם: ובפרש"י... פליגי: נעתק לעיל בפיענוח להערה 45. שוה"ג שם: ע"ד מ"ש בפי"ה"מ מנחות קו, ב: נעתק לעיל בפיענוח להערה 45.

והדר מפרש הא דיש עליו להביא עצים היינו עצים למזבח וגזירים והם עצים ארוכים למערכה אסור ביום הבאתו בהספד ותענית ומלעשות מלאכה לפי שבאותו היום הי' מקריב קרבן והוא הנקרא קרבן עצים.

שם: וראה מכתבי תורה מכ' קמח בתחלתו: וז"ל: והנה בהך פלוגתא דרבנן ורבי במנדב עצים, הראב"ד ז"ל ת"כ פ' ויקרא מפרש, דגם לרבנן מקריב העצים, רק דאין טעונים קמיצה והגשה ומלח, ולפ"ז הא דלרבי עצים צריכים עצים הנ"מ דלרבי צריכים עצים של ציבור, משא"כ לרבנן וכן כתב הריטב"א תענית דף כ"ו, דקרבן עצים היינו שהיו מבערין במזבח בפני עצמן מן העצים שהיו מתנדבין, ולא כפרש"י ורמב"ם הל' כליהמ"ק פי' שהיו מביאין או קרבן, [והרמב"ם ז"ל שם שינה לשון הירושלמי, עצים למזבח וגזירין למערכה, וכתב עצים וגזירים למערכה].

שם: ובתוד"ה מלמד: וז"ל: הא דפליגי הכא רבי ורבנן דלרבנן נדבה ולרבי קרבן גמור היינו כשאמר... בתוספתא דשקלים (פ"ג) כו'. [נעתקה לעיל בפיענוח להערה 46].

הערה 61: ראה פרש"י להרי"ף מגילה שם: וז"ל: שהיו משפחות בישראל שקבעו להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה ומביאין קרבן עצים עמהם פי' כשהיו מביאין העצים היו מביאין קרבן בנדבה מתוך שמחת הבאת עצים וזמן של אותו קרבן שהיו מביאים הכהנים והעם אם חל להיות בשבת דא"א להקריבו בו ביום דאין קרבן דוחה שבת אלא של חובת היום ושל ציבור יצא זה דנדבה הוא ושל יחידים כו'.

שם: פרש"י שם כ, ב. ושטמ"ק שם אות ז: גמ': תניא קרבן מנחה מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירין וכן הוא אומר והגורלות הפלנו על קרבן העצים. רש"י: וכן הוא אומר, דעצים קרבן מקרו, ולהכי נקט שני גזירין [— שטמ"ק: גזירין משום דחשיבי שראויין למזבח למערכה דלאחר שהי' המערכה סדורה הי' גותנים עלי' ב' גזירי עצים] כדילפינן מקראי (יומא לג, א).

שם: ראב"ד בפ"י לתו"כ שם: וז"ל: וכמה, שני גזירין שלא מצינו מערכת עצים פחות משני גזירין דכתיב וערכו עצים וכו'. הערה 59: וראה קרבן העדה פסחים שם: הירושלמי — נעתק לעיל בפיענוח להערה 50, ובקה"ע: האומר הרי עלי וכו', תנא

בפרט זה שהיא מחזקת ראשו ורוכו — שהיא דירת עראי, ואפשר להיות שם ישיבה — תשבו⁶⁷, אבל אי"צ שגם בנין הסוכה יהי' כעין תדורו.

י. וכן מצינו בנוגע ללשון ודעת בנ"א: „אמר רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ופליגי רבנן עלי" ⁶⁸, כגון באומר הרי"ז גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז שלרבי מגורשת מעכשיו⁶⁹ ולרבנן אינה מגורשת עד שתתן —

לדעת רבי, כשיש דיבור ומעשה בפועל שעשה עכשיו הנה (אע"פ שהוא מתנה ואומר ע"מ שתעשה דבר לאחר מיכן) הרי"ז כפשוטו ובכל הפרטים, שהמעשה הוא פועל מיד, אלא שמוסיף „על מנת" — שאח"כ תקיים את פעולת התנאי. ולכן אומר שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי.

ורבנן ס"ל שאי אפשר לחדש (ולהוסיף) „מעכשיו" למרות שבלי חידוש זה יהיו המעשה והאמירה שלא כפשוטם, ולכן אומרים שהגט אינו הל אלא לאחר מיכן⁷⁰, כשמקיימת את התנאי⁷¹.

יא. לשיטתי' זה של רבי ורבנן אנו מוצאים גם בלימוד ענין מחברו בגז"ש — בסדר נזיקין (מס' סנהדרין⁷²): „הזיד במעילה רבי אומר במיתה, וחכ"א באזהרה. מאי טעמא דרבי, אמר ר' אבהו גמר חטא חטא מתרומה מה להלן במיתה אף כאן במיתה. ורבנן אמרי אמר קרא בו בו ולא במעילה." לרבי, מכיון שכל הדין דמעילה בהקדש נלמד בגז"ש

ואע"פ שהגמרא מסברת טעמיהם של רבי ורבנן: „מ"מ דרבי אמר קרא והיו בהווייתן יהו, ורבנן מאי טעמיהו אמר קרא שמע בכל לשון שאתה שומע" — מ"מ לשיטתי' הנ"ל הוא הסיבה לזה שרבי דורש והיו ורבנן דורשים „שמע בכל לשון כו"י."

וכן מוכן גם ממה שממשיך בגמרא „למימרא דסבר רבי דכל התורה כולה ככל לשון נאמרה, דאי ס"ד בלשון הקודש נאמרה והיו דכתב רחמנא למה לי. איצטריך משום דכתיב שמע. למימרא דסברי רבנן דכל התורה כולה בלשון הקודש נאמרה, דאי ס"ד בכל לשון נאמרה שמע דכתב רחמנא ל"ל. איצטריך משום דכתיב והיו". היינו שעצם הסברא מכריחה לרבי שק"ש ככתבה ולרבנן בכל לשון, והלימוד מהכתובים הוא רק כדי לתרץ את המשמעות ההפכית דכתוב האחר, ולשלול אותה.

ט. בסדר מועד (מס' סוכה⁶³):

רבי אומר כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה וחכ"א אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורוכו כשרה:

כתוב בתורה⁶⁴ „בסוכות תשבו שבעת ימים", ואיתא בגמרא⁶⁵ שצ"ל „תשבו כעין תדורו".

ורבי סובר שתשבו כעין תדורו הוא כפשוטו ובכל הפרטים⁶⁶, ולכן צ"ל בסוכה ד"א על ד"א כעין תדורו דבית ממש; וחכמים סוברים שכעין תדורו אינו כפשוטו ובכל הפרטים, ומספיק שיהי' כעין תדורו

(ג, א. וש"נ. 64) אמור כג, מב. ולהעיר מבעל העיטור הל' סוכה (הובא בהגהות חשק שלמה סוכה שם) דשלשתן ב"ש וב"ה ורבי מקרא אחד דרשו בסוכות תשבו כו'. (65) שם כה, ב. ובמשנה שם „כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו ארעי". (66) וראה שם ז, ב דדעת רבי דדירת קבע בעינן. (67) ראה שם ג, רע"ב לימא רבי היא ולא רבנן כו' אפילו רבנן מודו כו'. (68) גיטין עד, א. וש"נ. (69) „דה"ק מעכשיו יהא גט ע"מ שתקיימי התנאי" — פרש"י שם ד"ה כאומר. (70) וכן יש לפרש (בדוחק עכ"פ) גם לדעת ר"י „דהכל מודים באומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא במהיום ולאחר מיתה", דלרבי הוי מעשה נתינת הגט נגמר מיד משא"כ לרבנן אין מעשה נגמר מיד — ראה תוד"ה אדמיפלגי (שם, ע"ב). (71) וברמב"ם שפסק בקרבן העצים (ובהשאר הג"ל) כרבנן, וכתב ד„כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי" (הלכות אישות פ"ו הי"ז) בפשטות י"ל כי ס"ל כר"י דלא נחלקו בזה, ורק בהיום ולאחר מיתה ובזה הרי פסק (הלכות גירושין פ"ט הי"ד) „הרי זו ספק מגורשת". (72) פד, א. וש"נ. ואף

הערה 67: ראה שם ג, רע"ב: וז"ל: תנו רבנן בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה ומן המעקה. לימא רבי היא (רש"י: דלא חשיב סוכה בציר מד' אמות) ולא רבנן (רש"י: דכי היכי דמכשרי בסוכה אלמא דירה היא והוא הדין לכל מילי דבית) אפי' תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא לענין סוכה דדירת ארעי היא, אבל לגבי בית דדירת קבע הוא אפי' רבנן מודו דאי אית ביה ד' אמות על ד' אמות דיירי ביה אינשי, ואי לא לא דיירי ביה אינשי. הערה 70: ראה תוד"ה אדמיפלגי (שם, ע"ב): וז"ל: .. דלרבי יוחנן בע"מ מודו רבנן לרבי דהוי כאומר מעכשיו דמי ובמהיום ולמחר מיתה אין מעשה נגמר מיד לרבנן וכו'. ע"ש.

הערה 64: ולהעיר מבעל העיטור הל' סוכה: וז"ל: דשלשתן מקרא אחד דרשו בסוכות תשבו שבעת ימים ב"ש סברי תשבו כעין תדורו ובעינן מקום ישיבה ואכילה ראשו ורוכו לישיבה ושולחנו לאכילה, וב"ה סברי ישיבה לחודא בעינן ובאכילה לא קפיד קרא ורבי סבר דירה כבית דכל בית שאין בו ד"א על ד"א אינו בית.

הערה 66: וראה שם ז, ב: וז"ל: אמר אביי רבי ור' יאשי' ורבי יהודה ורבי שמעון ורבן גמליאל ובית שמאי ורבי אליעזר ואחרים כולהו סבירא להו סוכה דירת קבע בעינן (רש"י: ראוי להשתמש קבוע ונראית כבית). רבי דתניא רבי אומר כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ד' אמות פסולה.

מתרומה, צריך לומר שהלימוד הוא בפשטות ובכל הפרטים — גם בנוגע למיתה; משא"כ לרבנן, אע"פ שגם לדעתם ילפינן חטא חטא מתרומה⁷³, שלכן כשהזיד במעילה באזהרה, אבל לפי שיטתם הלימוד (כגז"ש) אינו כפשוטו ובכל הפרטים דוקא, ולכן ס"ל שאם יש מיעוט דכו ממעטינן הזיד כמעילה ממיתה⁷⁴. יב. עפ"ז י"ל שלשיטתי הנ"ל דרבי ורבנן הוא גם במחלוקת שבר פלוגתי דרבי אינם רבנן אלא יחיד (דהוא אזיל בשיטת רבנן במחלוקת הנ"ל):

בסדר קדשים (מס' מנחות⁷⁵): כלי שרת שעשאן של עץ רבי פוסל ורבי יוסי ברבי יהודא מכשיר במאי קמיפלגי רבי דריש כללי ופרטי ור"י ברבי יהודא דריש

רבווי ומעוטי, רבי דריש כללי ופרטי ועשית מנורת כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה המנורה חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה פרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת. ריב"י דריש ריבווי ומיעוטי ועשית מנורת ריבה זהב טהור מיעט מקשה תיעשה המנורה חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל ומאי ריבה ריבה כל מילי ומאי מיעט מיעט של חרס:

לדעת רבי, שס"ל שלימוד וריבוי הוא כפשוטו (ככל שאפשר לפרש כן) ובפרטים הכי מרובים דומה ענין הנלמד לענין המרכה והמלמד — דריש כללי ופרטי⁷⁶ שמרכה רק כעין הפרט — דומים לפרט⁷⁷.

שהובא בכ"מ לא בסדר נזיקין ההסברה בדברי תנא קמא ורבי היא בסנהדרין. (73) ראה פרש"י שם ד"ה בו. (74) בזבחים צא, ב. מנחות קז, א (לפי' התוס' ד"ה אי תניא תניא), ס"ל לר"פ דלדעת רבי דון מינה ואוקי באתרה ולרבנן דון מינה ומינה, ולכאורה זהו היפך הנ"ל. אבל י"ל: א) דשם יש „באתרא" דינין משלו דמפורש דיני שמן לגסכים (ועד"ז י"ל בתנופה בזבחי שלמי צבור (מנחות סב, סע"א) דלרב המנונא פליגי בדון מינה). משא"כ כאן דכל דין מעילה בקדשים למדין מתרומה. ב) בשמן הלימוד הוא מיתור תיבה (או בנין אב כזבחי שלמי צבור), משא"כ במעילה הוא גז"ש, שהרי"ז כאילו נכתב הלמד אצל המלמד (ראה שטמ"ק ב"ק כה, ב) מהרא"ש ד"ה אלא — בשם הר"מ). אבל ראה מפרשי מנחות קז, ב (ברה"ז. צ"ק. חק נתן). אנציק' תלמודית בערכו. ועצ"ע. (75) כת, ב. וש"ג. (76) וראה שבועות ד, ב. ושם (ה, רע"א), בעלמא כללי ופרטי דריש (רבי) והכא כו". (77) ראה פרש"י סוכה ג, סע"ב, „כלל שני כו' בא להוסיף עליו ודייך אם תוסיף עליו את הדומים לפרט כו' והדורש בריבוי ומיעוט

הערה 73: ראה פרש"י שם ד"ה בו: וז"ל: בו ולא במעילה וממיתה לחודה הוא דאמעט דגבי מיתה הוא דכתיב בו אבל אזהרה מגמרא גמר להזיד במעילה בגזרה שוה דחטא חטא מתרומה.

הערה 75: כזבחים צא, ב. מנחות קז, א... לפי' התוס' ד"ה אי תניא תניא: געתקו לעיל בפיענוח להערה 18.

שם: מנחות סב, סע"א: ת"ר זבחי שלמי צבור טעונין תנופה לאחר שחיטה ותנופתן כמות שהן (רש"י: שלמים), דברי רבי. וחכ"א בחזה ושוק. במאי קא מיפלגי, אמר לי' רב חסדא לרב המנונא ואמרי לה רב המנונא לרב חסדא בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה קא מיפלגי. רבנן סברי דון מינה ומינה מה זבחי שלמי יחיד טעונין תנופה לאחר שחיטה אף זבחי שלמי ציבור טעונין תנופה לאחר שחיטה, ומינה מה התם בחזה ושוק אף הכא נמי בחזה ושוק, ורבי סבר דון מינה ואוקי באתרה מה זבחי שלמי יחיד טעונין תנופה לאחר שחיטה אף זבחי שלמי ציבור טעונין תנופה לאחר שחיטה, ואוקי באתרה התם הוא דחזה ושוק אבל הכא כמות שהן, כמות שהן בחיים.

שם: ראה שטמ"ק ב"ק (כה, ב) מהרא"ש ד"ה אלא — בשם הר"מ: וז"ל: והקשה ר"מ, דלגבי היקישא לא שייך לומר דון מינה ומינה דלכ"ע דון מינה ואוקי באתרא... והטעם דלא שייך בהיקישא דון מינה ומינה דכיון דאקשינהו קרא להדדי כ"ש דהיקש הלמד עצמו כי היכי דהוקש למלמד אבל לג"ש אני עושה הלמד כאלו נעקר מכאן ונכתב אצל המלמד ולכך יש להטיל בו כל דיני המלמד כו'. ע"ש.

שם: אבל ראה מפרשי מנחות קז, ב (ברה"ז. צ"ק. חק נתן): בברכת הובח: רבנן סברי דון מינה ומינה כו', דע שהרמב"ם ז"ל פסק כרבנן... וצ"ע דביבמות דף ע"ח ע"ב פרק דמזמרים אסורים איסור עולם זכרים ונקבות... והיינו דרבנן ס"ל דון מינה ואוקי באתרה... וא"כ קשיא הילכתא אהילכתא ורבנן אדרבנן

(וכו')... וצ"ע... תירץ דנראה דהיכא דהלימוד בא בגמ' בגז"ש הוי כאילו נכתב בפירוש בהלמד אמרינן בה לפסק הלכה דון מינה ואוקי באתרה דהוי כאילו כתוב באתרא בהדיא ולא צריכין למילף כלום מהמלמד אבל מה שגלמוד מהמלמד בהיקש או בריבויא אמרינן דון מינה ומינה וזבחי וכו'. ע"ש בארוכה. ובצאן קדשים — לאחר שמביא קושיית ברה"ז: ולענ"ד לאו קושיא היא דבאמת רבנן ס"ל דון מינה ואוקי באתרא דהיינו היכא דדון עיקר הדבר מחבירו ולשאר דבריו אתה מוצא דינו מפורש בו ואתה יכול ללמוד מיני' ובי' ואינך צריך ללמוד מחבירו העמידנו במקומו ואל תשווהו לחבירו... אבל הכא ילפינן שמן ממנחה דמתנדבים... ואי אתה אומר אוקי באתרא אתה צריך לומר כמו שמצינו בשמן חובה הבא עם מנחת חובה ולא מצינו בכל המנחות חובה יותר מלוג שמן... משום הכי ס"ל לרבנן דון מינה ומינה בלוג שמן דהוי כמו אוקי באתרה וכו'. ע"ש בארוכה. ובחק נתן — לאחר היבוא דברי ברה"ז: „ג"ל דאין חילוק בין היקש לגז"ש דפסקינן כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא כמ"ש בעלי הכללים וכו'. ע"ש בארוכה.

הערה 76: וראה שבועות ד, ב. ושם (ה, רע"א): תניא ר' אומר בכל פודין בכור אדם חוץ מן השטרות... מאי טעמא דרבי דריש ריבוי ומיעוטי ופדיוו מן חודש ריבה בערכך כסף חמשת שקלים מיעט תפדה חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה כל מילי ומאי מיעט מיעט שטרות... א"ל רב כהנא לאמימר רבי דריש ריבוי ומיעוטי והא רבי כללי ופרטי דריש... אין בעלמא כללי ופרטי דריש והכא (רש"י: גבי פדיון הבן להכי דריש ליה בריבוי ומיעוטי משום דאין הפרט בין שני כללות), כדתנא דבי ר' ישמעאל במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט. (רש"י: באלו טריפות דאיכא תנא דדריש את זה תאכלו מכל אשר במים כלל במים ובנחלים פרט במים חזר וכלל, ופליג עלי' תנא דבי ר' ישמעאל ואמר במים

מטהר. במאי קא מיפלגי, מ"ם אהל זרוק לאו שמי' אהל, ומ"ם אהל זרוק שמי' אהל" ³.
 לדעת רבי, כדי שאהל יחצוץ בפני הטומאה, צריך שיהי' דומה לאהל (בכל הפרטים) — שאינו מיטלטל ⁸³, ורק אז דין אהל עליו וחוצץ; משא"כ לשיטת ריב"ז, הנה אע"פ שאינו דומה בכל הפרטים לאהל, אבל מכיון שהוא דומה לו בזה שהוא מקום לעצמו, יש לו דין אהל וחוצץ בפני הטומאה, וכשיטת רבנן הנ"ל, וטהור.

וריב"ז דאזיל בשיטתם דרבנן דרבי, שגם כשישנו דמיון בפרט אחד וכיו"ב כבר ישנה שייכות ואפשר לקרוא זה בשם המקור (כבעניננו: קרבן העצים) — דריש ריבוי ומיעוטי ⁷⁸, שריבה כל מילי ⁷⁹, גם זה שאינו דומה לפרט ⁸⁰, ומיעט רק של חרס ⁸¹, שהוא „פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בו"ד" ⁸².
 יג. ענין בטהרות: „הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא אבל רבי יוסי ברכי יהודא

כו' אהני לרבווי כל מילי דאלו דברים שהן כעין הפרט לא איצטריך כו" ⁸⁴. (78) וכן י"ל בברייתא קמייתא דר"פ שם „מר (ריב"ז) סבר מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת ומר (רבי) סבר מה הפרט מפורש דבר חשוב אף כל דבר חשוב (דוקא) ⁸⁵.
 (79) וראה גם המשך הגמרא שם (הראי' לברייתא אחרית) בצד ההיפך — „ושל שבעה לא יעשה ואפי' משאר מיני מתכות (ובפרש"י שם „משום דדומה לשל מקדש") ר"י בר"י אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו בית חשמונאי" (ופרש"י שם: „שהרי הוא כדרך כו").
 (80) וברמב"ם (הל' ביה"ב פ"א הי"ח) „המנורה וכו' אלא מן המתכת בלבד ואם עשאו כו" ⁸⁶, ובכס"מ שם „ופסק רבינו כר"י ב"ר יהודה" ⁸⁷. אף שבפשוטו י"ל דפסק כרבי ע"פ ברייתא אחרית דר"י שם. ראה חק נתן מנחות שם. פר"ח יו"ד סי' פד סק"ז. הר המורי' שם. וראה גו"ב (מהדו"ת) יו"ד סי' רג בהגה"ה. (81) פרש"י מנחות שם ד"ה של חרס. וראה סוטה יד, ב. (82) עירובין ל, סע"ב. וש"נ.
 (83) ולדעת כמה ראשונים (ר"ח עירובין לא, א. רשב"א בשם הר"ח שם. ועוד) פי' אהל זרוק היינו שראוי להיזרק ממקום למקום, אף שעשוי מונח ⁸⁸ הוא. ומ"מ דעת רבי שאינו אהל כיון שאינו קבוע במקום אחד כל הזמן כאהל גמור. וראה אנציק' תלמודית בערכו כמה פירושים.

במים סמוכין זה לזה ואח"כ כתיב בימים ובנחלים הלכך אין זה כלל ופרט אלא הטילהו ביניהם לדרשו בריבוי ומיעוטי).
 הערה 80: ראה חק נתן מנחות שם: וז"ל: א"ל סמי דידך מקמי דידי דתניא כלי שרת שעשאן של עץ ר' פוסל וריב"ז מכשיר וכו', מוכח מהאי ברייתא שהיא מתקנתא כדאיתא לקמן דלא פליגי רבי וריב"ז אלא בשל עץ אבל של מתכות כ"ע מודו דכשירה דאפי' רבי דדריש כללי ופרטי דריש הכי מה הפרט מפורש של מתכות אף כל של מתכות וידוע דהלכה כרבי מחבירו וא"כ של מתכות כשירה ושל מין אחר כגון עץ או עצם פסולה. וז"ש הרמב"ם ז"ל בפ' א' מהל' ביהב"ח דין י"ח וז"ל: המנורה וכלי' וכו' אין עושין אותן אלא מן המתכת בלבד ואם עשאו של עץ וכו' פסולין. עכ"ל. שפסק כרבי כמ"ש. ואכן הכס"מ ז"ל כתב שם דברים תמוהים. ע"ש.
 שם: פר"ח יו"ד סי' פד סק"ז: וז"ל: ובפרק הקומץ רבה גבי מנורה היא פלוגתא דרבי ור"י בר יהודא. . . וקי"ל כוותי' דרבי דדריש כללי ופרטי ומצריך של מתכת דוקא דהלכה כרבי מחבירו וכן דעת הרמב"ם בכל זה וכו'. ע"ש בארוכה.
 שם: הר המורי' שם: וז"ל: טעמו פשוט דפליגי בזה ר' וריב"ז והלכה כר' מחבירו והוא ס"ל דאינו כשר רק משל מתכת בלבד כדאיתא במנחות כ"ח, ב' כלי שרת שעשאן של עץ ר' פוסל וריב"ז מכשיר, ועוד תניא התם. . . ושל ז' לא יעשה ואפילו משאר מיני מתכות ריב"ז אומר אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו מלכי בית חשמונאים. עכ"ל. ועוד איתא התם אין לו זהב מביא אף של כסף של נחושת ושל ברזל ושל בדיל ושל עופרת ריב"ז